

28
nexe

*quaderns d'autogestió
i economia cooperativa*

*Publicació semestral
juny de 2011 · 4 €*

SISTEMES ALTERNATIUS PER A
LA RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

COOPERATIVISME I ECONOMIA
SOCIAL I SOLIDÀRIA

EL CAPITAL COOPERATIU
DAVANT LA NOVA NORMA
COMPTABLE

Índex

Presentació 3

Textos

Sistemes alternatius per a la resolució de conflictes

Perfecto Alonso i Joseba Polanco 5

Cooperativisme i economia social i solidària

Jordi Via 17

El capital cooperatiu davant la nova normativa comptable.

David Castillo Merino 25

Reglament de règim intern: una experiència d'autogestió

Martina Marcet Fuentes 31

Entrevista

Fagor Ederlan vist des de la cuina

Carles Masià 51

Recomanacions

Diversos autors 53

Consell editorial: Perfecto Alonso, Antoni Comín, Mercè Fluvià, Jordi Garcia, Josep Maria Gasch, Santos Hernández, Daniel Jover, Xavi López, Jordi Marí, Miquel Miró, Jordi Panyella, Josep Parcerisa, David Pérez, Verònica Platas, Joseba Polanco, Jesús Ricou, Eva Salvà, Joan Subirats, Jordi Valls i Jordi Via. **Coordinació:** L'Apòstrof, SCCL · **Maquetació, redacció, traduccions i revisió lingüística:** L'Apòstrof, SCCL · **Impressió i enquadernació:** Gramagraf, SCCL · **Fotografies:** Esther Navalón Wamba · **Edita:** Fundació Seira i Confederació de Cooperatives de Catalunya · **Redacció, publicitat i subscripcions:** Telèfon: 93 318 81 62 · Carrer Premià, 15, 1r, 08014 Barcelona · seira@fundacioseira.coop

D.L. B - 29.642/97

Revista impresa en paper 100% reciclat

Sistemes alternatius per a la resolució de conflictes

El cooperativisme disposa d'un sistema alternatiu al judicial per a la resolució dels conflictes que inevitablement tenen lloc de vegades entre socis, cooperatives i encara federacions de cooperatives i la mateixa Confederació. Perfecto Alonso i Joseba Polanco n'analitzen els tres tipus –conciliació, mediació i arbitratge– i proposen, per un cantó, aprofundir en la conciliació, el mecanisme de resolució més utilitzat ara com ara, i per l'altre incorporar més l'arbitratge, en tant que procediment que vincula les parts i es duu a terme sobre la base de la legislació cooperativa.

Cooperativisme i economia social i solidària

Ara que molts ulls miren cap al cooperativisme i l'economia social i solidària com a alternativa al capitalisme en crisi, és més necessari que mai enfortir l'economia social i solidària com un àmbit divers de pràctiques d'economia cooperativa, independentment que la fórmula jurídica que s'adopti per realitzar-les sigui la cooperativa o una altra forma. Construir l'economia social i solidària com a àmbit inclusiu és per a Jordi Via, autor d'aquest article, imprescindible per assolir una massa crítica que permeti desplegar aliances amb els territoris i altres moviments socials transformadors.

El capital cooperatiu davant la nova normativa comptable

En aquest article, David Castillo analitza les restriccions per a la consideració del capital cooperatiu com a element del patrimoni net de les societats cooperatives, així com les diverses opcions que es presenten a cada cooperativa davant aquestes noves regles del joc mercantils i comptables. De fons, cueja la sensació que aquesta reforma comptable només tenia sentit per als grans grups empresarials cotitzats i els seus inversors, i que els legisladors europeus haurien pogut redactar una norma que fos coherent amb les Normes Internacionals d'Informació Financera (NIIF) de la Unió Europea, però alhora també amb la singularitat cooperativa.

Reglament de règim intern: una experiència d'autogestió

L'any 2010, Arç Cooperativa va aprofitar la capacitat que té tota cooperativa d'autoregular-se per tal de dur a terme un procés de caràcter autogestionari i participatiu per elaborar el seu reglament de règim intern, on es recullen els aspectes de caràcter laboral de la cooperativa, i entre aquests un tema complex i delicat: l'establiment de les categories laborals. Martina Marcet, sòcia d'Arç i per tant una de les participants, desgrana com s'ha desenvolupat el procés seguit i els resultats i les valoracions que se'n desprenen.

Fagor Ederlan vist des de la cuina

En una visita a Mondragon organitzada fa pocs mesos per la Xarxa d'Economia Solidària (XES), Carles Masià i altres membres de la XES van entrevistar Mikel Uribetxeberria, president de Fagor Ederlan, cooperativa de Mondragon, pertanyent al sector auxiliar de l'automòbil i amb més de 3.000 treballadors escampats en 15 plantes. Uribetxeberria reflexiona sense embuts sobre els problemes de mantenir la participació en una gran organització com Fagor i en els reptes que planteja per al cooperativisme la internacionalització productiva empresa per moltes cooperatives del grup des de fa una dècada.

SISTEMES ALTERNATIUS PER A LA RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

Perfecto Alonso i Joseba Polanco

Introducció

Les persones, des de l'antiguitat, hem hagut de resoldre els conflictes que es produeixen en la defensa d'interessos contraposats. Aquestes diferències es presenten entre persones o entre aquestes i el col·lectiu.

Al llarg del temps, les societats s'han dotat de normes, lleis, usos i costums per regular la relació entre persones, bé buscant tant l'establiment dels límits entre drets i obligacions individuals com col·lectives, bé impulsant tant els àmbits de relació individual com la cooperació entre les persones que comparteixen un grup.

Òbviament, entre persones i grups és habitual que es produeixin conflictes d'interessos, per això en les societats s'han establert mecanismes d'autoritat que procuren pel compliment de les normes, a favor de l'interès col·lectiu i en defensa dels drets de les persones, tant en l'esfera individual com col·lectiva.

El poder bàsic per resoldre els conflictes és el poder judicial, el qual té uns mecanismes molt estandarditzats, i en certa mesura sofisticats, per garantir el dret a la justícia entre les parts en conflicte. Ara bé, en alguns sectors de la societat, s'han desenvolupat sistemes alternatius que persegueixen la mateixa finalitat; utilitzen uns procediments més simplificats per finalitzar el conflicte i requereixen menys temps i costos dels requerits en la jurisdicció ordinària. És en aquest marc en què es desenvolupa l'arbitratge, la mediació i la conciliació.

A Catalunya, des de fa més d'un any, tenim un renovat sistema per a la resolució de conflictes entre les persones sòcies d'una cooperativa, les cooperatives, les federacions de cooperatives i la Confederació.

Els conflictes que sorgeixen en el si del cooperativisme es poden resoldre seguint els mecanismes establerts en el sistema judicial ordinari, en les seves diferents vessants. Això no obstant, aquest sistema no sempre té la sensibilitat derivada del coneixement profund de les característiques del cooperativisme; a més, no sempre funciona amb l'agilitat i rapidesa desitjables, especialment en els de caràcter empresarial; per últim, no sempre està a l'abast econòmic de totes les parts una adequada defensa d'allò que cada persona considera són els seus drets. Aquests elements han impulsat el sistema alternatiu de resolució de conflictes en el cooperativisme català, el qual ha tingut diferents regulacions al llarg dels darrers anys, des que s'aprovés la primera llei de cooperatives posterior a la dictadura franquista, el 1984. En aquell any, el Consell Superior de la Cooperació tenia funcions de conciliació i es considerà l'arbitratge fora de les competències de la Generalitat de Catalunya.

A l'any 2009, es publica el 171/2009 pel qual s'aprova el reglament dels procediments de conciliació, mediació i arbitratge davant el Consell Superior de la Cooperació; encara que, potser per tradició, derivada de la primera legislació cooperativa de després del franquisme, la major part de l'experiència s'ha desenvolupat en l'àmbit de la conciliació.

*A Catalunya
tenim un renovat
sistema per a
la resolució de
conflictes entre les
persones sòcies
d'una cooperativa,
les cooperatives,
les federacions de
cooperatives i la
Confederació.*

Anàlisi dels procediments

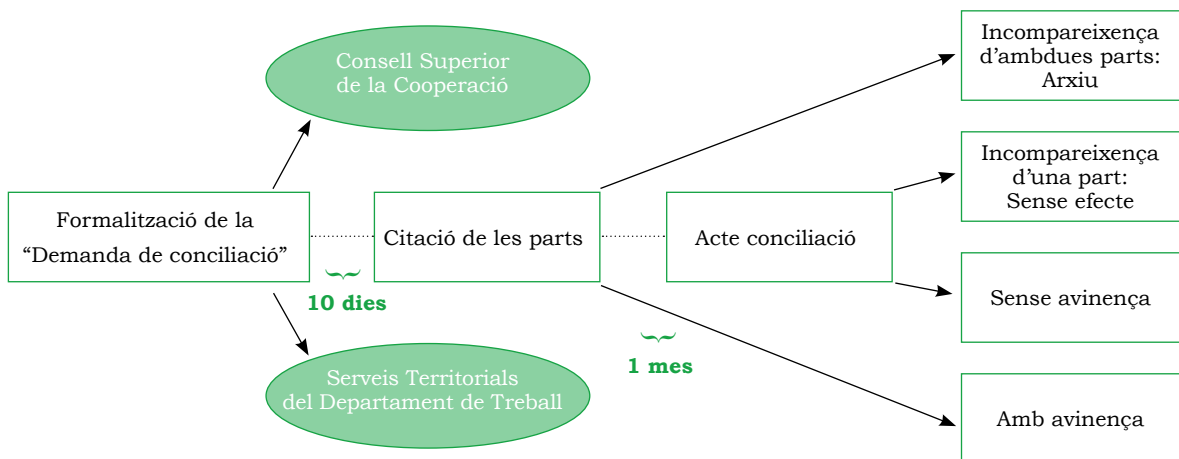
Tal com s'ha indicat, són tres els sistemes que es poden emprar dins el que estableix el decret de 2009: la conciliació, la mediació i l'arbitratge. En la pàgina web de la conselleria competent en matèria de cooperatives s'exposa amb detall les característiques dels tres procediments. A continuació, detallaré els aspectes que considerem més rellevants.

La **conciliació** és un procediment mitjançant el qual la persona conciliadora intervé amb l'objectiu d'aproximar les parts oposades en un conflicte. A l'acte de conciliació, les parts compareixen i presenten les seves al·legacions davant la persona conciliadora, aquesta emet una (o

unes quantes) proposta de resolució que, si és acceptada per ambdues parts, les vincula i, per tant, és d'obligatori compliment i pot ser reclamada davant els jutjats. La persona conciliadora és algú amb formació específica en gestió de conflictes, habilitada pel Consell Superior de la Cooperació entre el personal funcionari del grup A, subgrup A1, adscrit al departament competent en matèria de cooperatives. El decret estableix que la conciliació té caràcter gratuït.

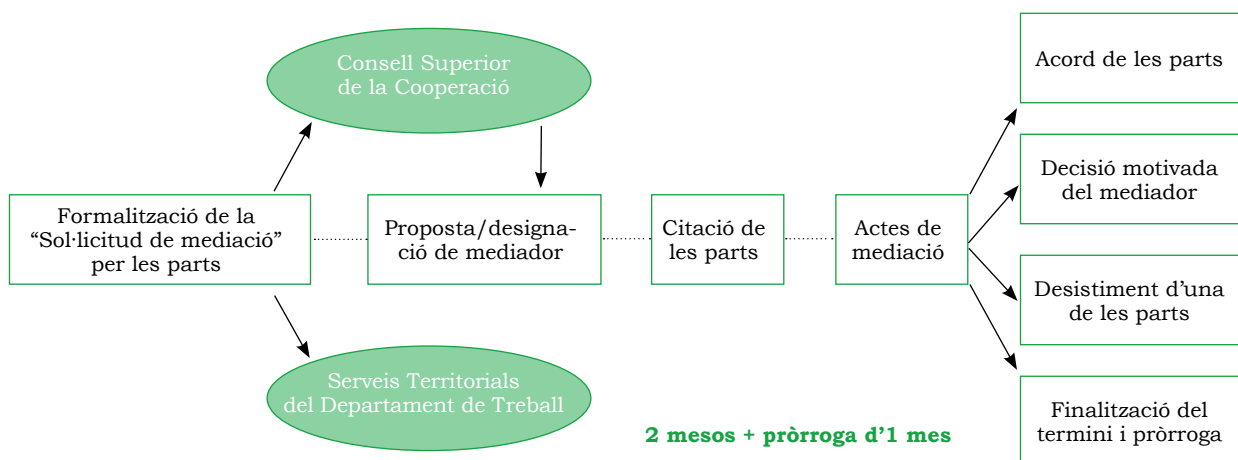
Esquema procedimental

La **mediació** consisteix en una sèrie d'actes en els quals una persona mediatra actua com a canalitzadora de la comunicació entre les parts. El paper de la persona mediatra és d'apropar les posicions de les parts implicades en el conflicte perquè arribin a un acord gestionant, per elles mateixes, la resolució de la controvèrsia en matèria cooperativa.

El procediment de mediació és gratuït, llevat que la persona que intervingui com a mediatra no sigui personal funcionari; en aquest cas es meriten els honoraris establerts sobre això pel Consell Superior de la Cooperació.

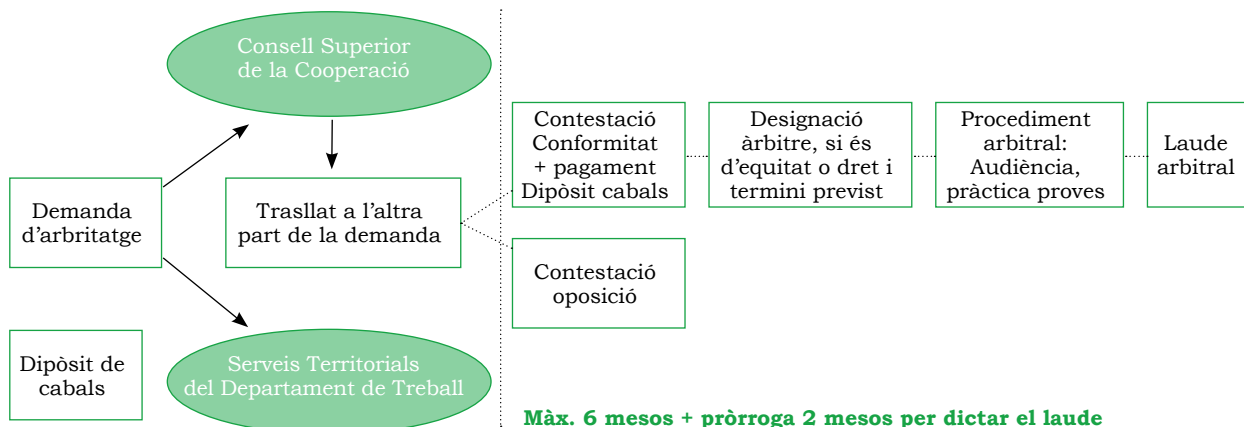
Esquema procedimental

L'**arbitratge** s'aplica quan les parts enfrontades no es posen d'acord en la solució més adequada i decideixen encomanar a una tercera persona la solució de la divergència, comproment-se a complir la resolució que aquesta dicti en forma de laude arbitral. Les parts oposades que prenen part en un arbitratge ho fan de manera lliure, expressa i voluntària.

L'arbitratge pot ser de dret o d'equitat, en funció del perfil de l'àrbitre i dels criteris de resolució del conflicte. En l'arbitratge de dret, l'àrbitre és un advocat/da en exercici i s'arriba a la resolució del conflicte mitjançant raonaments jurídics, és a dir, aplicant la norma jurídica que correspongui. En l'arbitratge d'equitat, l'àrbitre és una persona experta en la matèria objecte del conflicte i emet la decisió conforme als usos, costums i criteris de justícia.

Esquema procedimental

Tipologia de procediments

Com he indicat anteriorment, a Catalunya, entre els tres sistemes considerats, el més estès és el de la conciliació, que si bé no té la mateixa eficàcia resolutiva que l'arbitratge, si es produeix avinença té capacitat executiva.

Durant els darrers cinc anys, entre 2006 i 2010, a Catalunya s'han produït 54 procediments de conciliació, això suposa una mitjana d'onze procediments anuals. Tanmateix s'observa que, des de l'aprovació del Decret 171/2009, el nombre de procediments ha augmentat, ja que el 2009 se n'efectuen 14 i en el que portem d'any ja se n'han produït 6.

L'evolució de demandes per territori en el període 2006-2010 és la següent:

Territori	Nre. demandes	%
Barcelona	44	81,48%
Girona	2	3,70%
Lleida	4	7,41%
Tarragona	2	3,70%
Terres de l'Ebre	2	3,70%
TOTAL	54	100,00%

Destaca Barcelona, que està molt per sobre, per ser el territori català que té més cooperatives amb escreix. Les demandes, en la majoria d'ocasions, les realitzen les persones sòcies de la cooperativa; encara que el 2011 pot trencar aquesta línia, ja que en el que portem d'any, la major part de les demandes les han fetes les cooperatives.

Per branca cooperativa, observem que les de treball associat són les que més demandes han generat, fet lògic si es considera la representació d'aquestes en el total de cooperatives existents a Catalunya.

Branca	Nre. demandes	%
Treball associat	24	44,44%
Agràries	7	12,96%
Consumidors i usuaris	7	12,96%
Serveis	7	12,96%
Habitatges	6	11,11%
Ensenyament	2	3,70%

Branca	Nre. demandes	%
Mixtes	1	1,85%
TOTAL	54	100,00%

Quan s'analitza el motiu de les demandes, observem molts elements comuns: destaquen les demandes motivades per la disconformitat en la liquidació de baixa i les demandes per expulsió de la cooperativa; la suma d'ambdues representa el 55 % de les demandes de conciliació realitzades en aquests cinc anys. Seguidament, encara que molt per sota de les dues causes anteriors, crida l'atenció el nombre de demandes relacionades amb el funcionament societatari de la cooperativa per disconformitat respecte als acords adoptats i al dret d'informació.

Motiu de la demanda	Quantitat	%
Disconformitat liquidació baixa cooperativa	15	27,8%
Expulsió de la cooperativa	15	27,8%
Disconformitat acords	9	16,7%
No facilitar la informació demanada	4	7,4%
Disconformitat liquidació	4	7,4%
No acceptació baixa socis	3	5,6%
Varis	4	7,4%
TOTAL	54	100,0%

Conclusió

Si bé, a Catalunya, el procediment estrella per a la resolució de conflictes, alternatiu a la jurisdicció ordinària, és la conciliació, com s'ha pogut observar en l'esquema anterior, aquest procediment té grans virtuts perquè no requereix un compromís de les parts en conflicte per acatar la resolució, llevat que ambdues parts s'avinguin. A més, la conciliació és un procediment gratuït que es desenllaça en un període curt de temps. Aquestes característiques fan el procediment molt atractiu, alhora que permet, a les parts en conflicte, tenir una orientació de base jurídica cooperativa per fer front a la resolució del problema.

Tanmateix, considerem que les cooperatives i el col·lectiu de socis hauríem de madurar en aquest sistema alternatiu de resolució de conflictes i establir els mecanismes necessaris perquè l'arbitratge s'incorpori també en els nostres procediments. Si bé és un procediment amb un cost menor, assegurariem que, davant un conflicte, la resolució vincularà

En l'acte de conciliació, les parts compareixen i presenten les seves alegacions davant la persona conciliadora; aquesta emet una proposta de resolució que, si és acceptada per ambdues parts, les vincula.

les parts i es realitzarà sobre la base de la legislació cooperativa, interpretada segons els usos i costums cooperatius.

L'extensió d'aquests procediments generaria una cultura incorporable, amb més solidesa, a la cultura cooperativa de Catalunya i, alhora, serviria com a referència per al col·lectiu de jutges que hagin d'analitzar i emetre sentència sobre casos similars en l'àmbit de la jurisdicció ordinària.

Per fer això possible, les normes de les cooperatives han de recollir aquesta possibilitat, especialment en dos documents: els estatuts i el contracte de societat en què es recullen els elements fonamentals de la relació individual entre la cooperativa i la persona sòcia.

A tall de proposta indiquem com es podria recollir, en ambdós documents, la clàusula perquè la cooperativa i el col·lectiu de socis es comprometin a resoldre les seves diferències a través d'un procediment arbitral:

En els estatuts socials:

Article núm. (...). ARBITRATGE COOPERATIU

Les qüestions litigioses que se suscitin entre les persones sòcies de la cooperativa i la cooperativa en el marc de l'activitat cooperativitzada, fins i tot en el període de liquidació, i que facin referència a matèries de lliure disposició entre les parts conforme a dret, se sotmetran preceptivament, un cop esgotades les vies internes de la cooperativa, a l'arbitratge davant el Consell Superior de la Cooperació comproment-se les parts de forma expressa a l'acatament del laude que resultés d'aquest arbitratge.

En el contracte de societat:

Clàusula núm. (...)

Les parts acorden que tot litigi o discrepància que es derivi del present quedarà obligatòriament sotmès, una vegada exhaurides les vies internes de la cooperativa, a l'arbitratge davant el Consell Superior de la Cooperació, comproment-se les parts de forma expressa a l'acatament del laude que resultés d'aquest arbitratge.

En la mesura que l'arbitratge es planteja com un dret i deure més que la persona sòcia subscriu en incorporar-se a la cooperativa i essent aquesta persona conscient de les condicions recollides en els estatuts i contracte de societat, considerem que, per aquesta via,

En la mediació, el paper de la persona mediadora és apropar les posicions de les parts implicades en el conflicte perquè arribin a un acord gestionant, per elles mateixes, la resolució de la controvèrsia en matèria cooperativa.

les persones sòcies i la cooperativa queden vinculades a l'arbitratge, sense que això sigui vist com una vulneració del principi de portes obertes.

A tall d'exemple

Abans de finalitzar aquest article, exposem, entre els diferents actes de conciliació realitzats a Catalunya en els darrers cinc anys, dos exemples amb caràcter explicatiu del funcionament d'aquest procediment.

Acta de conciliació cas 1

Acta de conciliació

[Relació de les dades identificatives: lloc, data, nom i càrrec de les persones compareixents en la conciliació]

Actuen:

Ambdues parts en el seu propi dret, i es reconeixen mútuament i recíprocament la capacitat legal necessària per contractar i obligar-se, i en especial, per a la celebració del present acte de conciliació, i a aquest efecte,

Exposa la part actora

1. Que és persona sòcia treballadora de (...) que amb data d'efecte (...) de l'any (...) va extingir la relació laboral per causes organitzatives que la part actora creu que són falses; i si no fossin falses, s'ha prescindit del procediment que estableix l'article (...) dels estatuts socials de la cooperativa i l'article 118.2 de la Llei 18/2002, de 5 de juliol, de cooperatives de Catalunya.

Que la comunicació d'extinció es va fer mitjançant una carta que ha provocat indefensió i, per tant, segons la part actora, l'extinció de la relació laboral i la baixa com a persona sòcia de la cooperativa són nul·les de ple dret i no es fonamenten en causes objectives tècnico-organitzatives, sinó que són resultat de manifesta antipatia personal de les persones que formen la direcció actual vers la demandant.

2. Que va ser pressionada per la persona responsable de recursos humans de (...) per signar els documents d'extinció de la relació laboral, mitjançant coaccions.
3. Que mostra total disconformitat amb l'extinció de la relació laboral i no accepta donar-se de baixa com a persona sòcia i és per això que sol·licita la conciliació davant el Consell Superior de la Cooperació.

*L'arbitratge
s'aplica quan
les parts
enfrentades no
es posen d'acord
en la solució
més adequada
i decideixen
encomanar a una
tercera persona
la solució de la
divergència.*

Obert l'acte:

La lletrada conciliadora fa les següents puntualitzacions a les parts:

- Del contingut de la demanda presentada deriven qüestions sobre quina competència rau en la jurisdicció laboral, pel que fa a l'extinció i els efectes de la relació laboral. En el cas d'existència de coaccions i/o amenaces per part del personal directiu de la cooperativa vers la persona treballadora demandant, correspon a aquesta posar en coneixement de la jurisdicció penal els fets que puguin ser constitutius de falta o delictes.
- Que el Consell Superior de la Cooperació, mitjançant acte de conciliació, no pot declarar la nul·litat de les actuacions de la cooperativa, ja que la funció de la lletrada del CSC és la d'aclarir qüestions jurídiques en l'àmbit del dret i els conflictes cooperatius, apropar les parts perquè arribin a un acord, propiciant el debat i amb l'emissió d'una proposta de resolució que les parts poden acceptar o no.
- Que no consta en l'expedient documentació acreditativa de quin òrgan de la cooperativa va prendre l'acord d'extinció de la relació laboral, ni cap acta d'assemblea general del tema referenciat. La lletrada pregunta a les parts sobre l'existència d'aquests documents i, en el seu cas, si les parts els volen aportar.

Fetes aquestes consideracions, la lletrada conciliadora exhorta les parts perquè arribin a un acord, concretin els fets, fixin aquells en què existeixi conformitat, puntualitzin, esclareixin o rectifiquin tot el que calgui a fi de delimitar els termes del debat, donant la paraula a la part actora i demandada, per aquest ordre.

La part actora exposa les al·legacions que considera pertinents, i s'afirma i es ratifica en el contingut de la demanda de conciliació presentada, sense que hagi de fer cap modificació ni cap afegiment.

La part demandada exposa igualment les seves al·legacions, i manifesta la intenció d'arribar a un acord satisfactori per ambdues parts; vol proposar un acord que resolgui qualsevol qüestió derivada de la relació laboral i social per tal de solucionar definitivament aquests conflictes.

Tot i que la lletrada conciliadora ho és en l'àmbit dels conflictes cooperatius i en atenció a la tipologia de la cooperativa demandada, de treball associat i a la qualitat de persona sòcia treballadora de la demandant, seguidament recull el contingut literal de l'acord a què les parts lliurement han arribat.

Acord

La senyora lletrada de la cooperativa, senyora (...), reconeix en representació de la demandada i en poder suficient per fer-ho, la improcedència de l'extinció de la relació laboral de la persona sòcia (...) que li va ser comunicada en data (...) va tenir efectes a partir del (...). la part actora està d'acord amb aquesta manifestació.

La cooperativa demandada es compromet a pagar en concepte d'indemnització la quantitat total de (...) euros, dels quals l'actora manifesta que ha rebut (...) abans d'aquest acte. Els (...) euros restants es faran efectius en el termini de 48 hores a la celebració d'aquest acte, mitjançant transferència bancària al número de compte corrent de la persona (...) on habitualment s'efectuava l'ingrés de la seva nòmina.

La part actora, per la seva banda, es compromet a desistir de la demanda judicial interposada contra la cooperativa als jutjats laborals i a no iniciar-ne cap altra en relació amb aquest conflicte. En el cas que l'actora tingués documentació en relació amb la cooperativa, es compromet a entregar-la de forma immediata, manifestant la part actora en aquest mateix moment que no disposa de cap documentació que hagi de retornar. La part actora causa baixa justificada com a persona sòcia treballadora de la cooperativa (...) des del dia (...).

Que els efectes econòmics d'aquesta baixa es concreten en la devolució de les aportacions obligatòries i voluntàries al capital social que són de (...) euros, quantitat que la persona (...) accepta com a certa, i es farà efectiva pel mateix procediment i en el mateix termini que la indemnització de (...) euros anteriorment referida.

Finalment, ambdues parts, mitjançant el pagament de les quantitats acordades, es consideraran recíprocament liquidades i quitançades per tota classe de conceptes, sense cap més excepció.

Recollida la voluntat de les parts, la lletrada conciliadora informa que, d'acord amb l'article 11 del Decret 171/2009, de 3 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament dels procediments de conciliació, mediació i arbitratge davant el Consell Superior de la Cooperació, els acords adoptats en l'acte de conciliació, recollits en l'acta amb avinença, vinculen les parts implicades. El seu compliment pot ser reclamat en execució de sentència, en els termes que preveuen les lleis.

Aconseguit l'objecte d'aquest acte, i sense més qüestions per tractar, es dona per celebrat AMB AVINENÇA, i s'obliguen ambdues parts a complir bé i fidelment els acords adoptats en aquest acte de conciliació, de conformitat amb la més clara bona fe. I, perquè així consti, i llegida

l'acta, que troben conforme, la signen tots els compareixents, en la ciutat i data a l'encapçalament indicades, davant meu, i donant-los còpia certificada. De tot plegat en dono fe.

Acta de conciliació cas 2

Acta de conciliació

[Relació de les dades identificatives: lloc, data, nom i càrrec de les persones compareixents en la conciliació]

A Catalunya, el sistema estès és el de la conciliació, que si bé no té la mateixa eficàcia resolutiva que l'arbitratge, si es produeix avinença té capacitat executiva.

Actuen:

Ambdues parts en el seu propi dret, i es reconeixen mútuament i reciprocament la capacitat legal necessària per contractar i obligar-se, i en especial, per a la celebració del present acte de conciliació, i amb aquesta finalitat,

Exposa la part actora

La persona demandant sol·licita conciliació amb la cooperativa per no estar conforme amb la liquidació econòmica que li correspon derivada de la seva baixa de la cooperativa:

1. La cooperativa no li va motivar la consideració de baixa no justificada.
2. Demana l'aclariment de la deducció de (...) euros que es consideren a fons perdut.
3. Sol·licita que es calculi l'interès legal del diner, incrementat en 2 punts, de la quantitat que resulti per pagar.

Obert l'acte:

La lletrada conciliadora exhorta les parts perquè arribin a un acord, concretin els fets, fixin aquells en què existeixi conformitat, puntualitzin, esclareixin o rectifiquin tot el que calgui a fi de delimitar els termes del debat, donant la paraula a la part actora i demandada, per aquest ordre.

La part actora exposa les alegacions que considera pertinents i s'afirma i es ratifica en el contingut de la demanda de conciliació presentada, sense que hagi de fer cap modificació ni cap afegiment.

La part demandada exposa que està disposada a arribar a un acord. A proposta de la lletrada conciliadora accepta la baixa com a justificada, accepta calcular l'interès legal del diner incrementat en 2 punts, de la

Les cooperatives i el col·lectiu de socis hauríem d'establir els mecanismes necessaris perquè l'arbitratge s'incorpori també en els nostres procediments.

quantitat que resulti per pagar; però no accepta la no deducció dels (...) euros a fons perdut, ja que aquesta deducció deriva d'un acord d'assemblea de data (...). Acord que és aplicable a la part demandada atès que són persones sòcies des d'una data posterior.

Després de l'oportú debat de la qüestió, i considerant ambdues parts justificades les seves respectives posicions, s'arriba als acords següents:

1. La persona representant de la cooperativa es compromet a considerar la baixa de la persona sòcia (...) com a baixa voluntària justificada.
2. La persona que ocupa la presidència de la cooperativa es compromet a abonar la quantitat resultant de la liquidació, calculada amb l'interès legal del diner, incrementat en 2 punts, en el termini màxim d'un mes. L'interès legal del diner, incrementat en 2 punts, es calcularà a partir de la data (...), data de l'assemblea de tancament de balanç comptable. Així mateix, s'acorda que el pagament es farà efectiu en el domicili social de la cooperativa.
3. El president de la cooperativa es compromet amb la part demandant a retornar els (...) euros de l'aportació a fons perdut, objecte principal de debat, si, tal com afirma la part demandada, es comprova que altres persones sòcies que es van incorporar a la cooperativa amb les mateixes condicions, els han percebut amb la liquidació efectuada per la mateixa persona responsable de comptabilitat de la cooperativa.

Aconseguit l'objecte d'aquest acte, i sense més qüestions per tractar, es dona per celebrat AMB AVINENÇA, i s'obliguen ambdues parts a complir bé i fidelment els acords adoptats en aquest acte de conciliació, de conformitat amb la més clara bona fe. I, perquè així consti, i llegida l'acta, que troben conforme, la signen totes les persones compareixents, en la ciutat i la data indicades a l'encapçalament, davant meu, i donant-los còpia certificada. De tot plegat en dono fe.

Bibliografia:

Decret 171/2009, de 3 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament dels procediments de conciliació, mediació i arbitratge davant el Consell Superior de la Cooperació.

Martí Miravalls, Jaume. *El arbitraje cooperativo en la legislación española*. Asociación Internacional de Derecho Cooperativo.

Ardanza Billebeitia, Joseba. *El arbitraje cooperativo y otras vías de resolución de conflictos. Breve manual de Resolución Extrajudicial de conflictos en cooperativas*.

Mediació, conciliació i arbitratge cooperatius [en línia]. (2009). Generalitat de Catalunya. [Consultat: 13 maig 2011]. Disponible a Internet: <http://tinyurl.com/5um5jyk>

COOPERATIVISME I ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Elements per a la construcció d'un àmbit inclusiu d'economia cooperativa*

Jordi Via

Observem com el cooperativisme i l'economia social i solidària són considerats, progressivament, com a formulació conceptual i pràctica socioempresarial de referència quan es parla de solucions a la crisi.

Els plantejaments que han aprofundit en les potencialitats estructuralment transformadores d'aquest àmbit inclusiu que denominem economia social i solidària, desenvolupats d'anys ençà al nostre país d'una forma significativa per **Jordi Garcia** i amb aportacions igualment estimables de **Daniel Jover** o **Ivan Miró**, prenen cos dins i fora del sector.

La interrelació intel·lectual i la pràctica vivencial entre ells i les persones de les cooperatives de què formen part les persones i les empreses i entitats membres de la Xarxa d'Economia Solidària, les federacions de cooperatives i els moviments socials que contribueixen a impulsar, i amb les aportacions determinants dels treballs d'**Enrique del Rio**, **Marcos Arruda**, **José Luis Coraggio**, **Patrick Viveret**, **Manfred Maxneef** i **Luis Razeto**, entre d'altres, basteixen un significatiu corpus conceptual i estratègic.

Les al·lusions a l'economia social i solidària es corresponen a un ventall transformador ampli: des de la refundació del capitalisme per convertir-lo en "capitalisme decent" fins a propostes de transformació socioeconòmica sistèmica de caràcter postcapitalista.

L'existència d'aquest corpus contribueix, simultàniament, a reforçar el sentit de fons, les estratègies i l'establiment de prioritats de les experiències socioempresarials de l'economia social i solidària i que aquestes apareguin com a realitats estimables, en si mateixes i com a àmbit *alter* econòmic, als ulls de determinats sociòlegs, economistes, activistes socials i realitats polítiques autònomes i/o partidistes.

Les al·lusions a l'economia social i solidària es corresponen a un ventall transformador ampli: des de la refundació del capitalisme per convertir-lo en "capitalisme decent" fins a propostes de transformació socioeconòmica sistèmica de caràcter postcapitalista, passant per la constatació i l'elogi d'experiències individuals i col·lectives que fan possible el "futur ara". Vegem-ne alguns exemples:

La referència explícita, com a punt de canvi, per provocar la "gran mudança" de la pell actual del capitalisme formulada per **Salvador Giner** al seu darrer llibre *El futur del capitalisme* (Edicions 62, 2011). Per fer un gir ètic, social i liberal proposa "la instauració d'una economia solidària en què els empleats s'impliquin en els dissenys de l'empresa i en què s'apliqui una "infraestructura pública solidària"

En un article recent, "Nova dècada, millor futur?", publicat al diari *Ara* (6/02/2011), **Imma Tubella**, rectora de la Universitat Oberta de Catalunya, ens diu: "... no es la fi del món, però sí que és la fi d'un món que hem anat construint... desenvolupament, medi ambient, sostenibilitat, dret a decidir, educació en valors, siguin espirituals o cívics són els grans reptes del nostre món.

Quines són les alternatives, qui les té?

Més enllà de la crisi econòmica, social i d'idees, hi ha vida, una altra vida que milers de ciutadans i ciutadanes joves i no tan joves viuen cada dia i que comporta una altra manera de produir, conscient i respectuosa amb el medi ambient, i amb la dignitat de les persones; una altra manera de consumir basada en les necessitats i no en l'acumulació organitzada entorn de cooperatives o d'intercanvi de béns i coneixement; un altre sistema monetari i unes altres finances ètiques i solidàries preocupades per la rendibilitat social sense oblidar la rendibilitat econòmica; una nova concepció de l'habitatge que inclou models cooperatius d'ús i, per exemple, una nova manera d'entendre la masoveria, sigui rural o urbana; un altre aprenentatge que comprèn des de projectes de criança compartida o grups d'autoaprenentatge i universitats populars; una altra manera d'entendre la comunicació utilitzant les TIC, programari lliure i continguts oberts; una altra manera d'alimentar-se, d'entretenir-se, de participar i en definitiva d'entendre i d'interpretar el món".

L'aparició del documental *Més enllà de la crisi: homenatge a Catalunya*, dirigit per **Joana Conill i Manuel Castells** i elaborat en el marc de l'IN3 (institut de recerca de la Universitat Oberta de Catalunya) (www.homenatgeacatalunyaii.org).

A l'article "Elogio de la metamorfosis", del sociòleg francès **Edgar Morin** publicat al diari *El País* (17/01/2010) desplega la noció de metamorfosi com a concepte continent de radicalitat transformadora i afirma que s'ha de repensar tot. De fet, afirma que ja s'està recomençant sense adonar-nos-en, perquè ja existeix una eferescència creativa, una multitud d'iniciatives locals en el sentit de regeneració econòmica, política, cognitiva, educativa, ètica o de reforma de vida.

Ens diu que ens hem de desfer de les alternatives reductores a què ens obliga el món del coneixement i el pensament hegemònic, i parla de potenciar l'economia plural i per tant l'economia social i solidària.

Les al·lusions recurrents en xerrades, articles i publicacions d'**Arcadi Oliveres**: *Cooperativisme i banca ètica. Passos cap a una economia alternativa* (www.elfuturescooperatiu.coop), *Aturem la crisi* (Angle editorial, 2010), *Singulars* (TV3, 3-04-2011), *La globalització econòmica i el paper de les cooperatives* (#acampadabcn 21-05-2011); **Joan Subirats**: "Contra el pesimismo social" (*El País* 08-02-2007), "...y la economía social" (*El País* 12-03-2010), "El debat de model econòmic i ciutat" (*Público*, 12-05-2011); o de **Manuel Castells**: *Entrevista a Vilaweb 10-06-2009* (www.youtube.com), "Otra vida es posible" (*La Vanguardia*, 02-04-2011).

La reivindicació d'una economia al servei de les persones i de l'economia solidària a les places ocupades pel *Moviment 15 M de persones indignades* i als programes d'algunes candidatures a les recents eleccions municipals.

Tot plegat, la realitat de les experiències existents, el corpus conceptual i estratègic sedimentat i la consideració de les expectatives generades, plantegen un conjunt de reptes a l'economia social i solidària, i de forma prioritària al cooperativisme, pel que fa a la construcció d'un àmbit econòmic transformador en un sentit ampli, socialment reconegut i visible en un context d'economia plural.

Cal un àmbit econòmic transformador

Considerant l'origen i les causes de constitució d'empreses i entitats d'economia social i solidària i les característiques de la crisi, es fa evident que cal plantejar-se l'activitat econòmica des de perspectives diferents de les hegemòniques (neoliberal, social-liberal...) i, en conseqüència, considerar la necessitat d'un àmbit econòmic transformador.

*La reivindicació
d'una economia
al servei de
les persones i
de l'economia
solidària a les
places ocupades
pel Moviment
15 M de persones
indignades.*

A Catalunya, i al conjunt de l'Estat espanyol, l'economia social i solidària apareix com a fruit del desenvolupament i l'acumulació de projectes sorgits en onades diferents (*Jordi Garcia*). La primera d'aquestes onades arrenca amb la crisi econòmica dels anys 70 del segle passat, que provoca el naixement d'un cooperativisme bàsicament industrial, sovint derivat de processos de reconversió d'empreses convencionals en crisi per fer-les viables.

La segona es desplega entre mitjan anys 80 i començament dels 90 en forma de noves famílies dins del sector (societats laborals, associacions i fundacions dedicades a gestionar serveis socials, empreses d'inserció...) i de cooperatives, dites d'iniciativa social, vinculades, igualment, a la gestió de serveis socials.

La darrera, de mitjan anys 90 fins ara, es caracteritza per la proliferació de societats laborals i associacions, així com pel sorgiment d'iniciatives econòmiques vinculades als moviments socials transformadors (altermundialista, ecologista, okupa...) que impulsen grups de compra i cooperatives de consum agroecològic, botigues de comerç just, instruments de banca ètica o mitjans de comunicació alternatius.

Les empreses i entitats de l'economia social i solidària s'han constituït, i es constitueixen, per resoldre en positiu (o intentar-ho) dificultats associades a l'ocupació, a col·lectius amb risc d'exclusió i/o per adequar a l'activitat econòmica percepcions i opcions de vida diferents de les convencionals. Neixen a l'ombra de les necessitats no resoltes per les concepcions i la dinàmica econòmica convencional.

Convindrem, doncs, que no té sentit reproduir la mateixa escala de valors, el mateix paradigma econòmic que és a l'origen de les dificultats que s'intenten resoldre, sinó que cal recuperar una percepció cooperativa de l'economia on es prioritzi la visió a llarg termini (accions no especulatives), on es considerin els costos i els beneficis de tota la comunitat (responsabilitat social i ecològica), que se centri en el valor d'ús concret abans que en un valor de canvi abstracte (utilitat real dels productes i serveis), que fixi la persona com a referent i que instauri la democràcia al seu si.

Hem de seguir treballant per construir un nou paradigma transformador: la sostenibilitat individual, social i ecològica, malgrat unes eines econòmiques definides a l'època de la revolució científica newtoniana que s'usen en l'època de la revolució científica quàntica.

La crisi descobreix i amplifica els desequilibris econòmics i els seus efectes socials i ecològics. No es tracta d'una crisi cíclica del mercat. La crisi es manifesta de forma simultània en els àmbits financer, energètic, ecològic, social, dels valors...

Per seguir com fins ara, la crisi financera necessitaria un creixement il·limitat de la producció i del consum per seguir creant diner com a crèdit, però això no és possible perquè abocaria al col·lapse energètic (*peak oil*) i a la insostenibilitat ecològica (canvi climàtic...).

Per tant, estem davant una inevitable crisi sistèmica, d'una crisi de civilització que solament es començarà a resoldre quan s'avanci simultàniament en la construcció de (*Luis Razeto*):

1. Una gran reforma intel·lectual i moral que fonamenti un nou estil de vida, una nova economia i una nova cultura orientats cap a la construcció d'una civilització més justa i solidària.
2. D'un nou sistema monetari i financer que no requereixi d'un elevat creixement de la producció i el consum per sostenir-se i que el diner deixi de crear-se com a crèdit i que recuperi la credibilitat i les seves funcions (unitat de mesura, instrument de canvi, reserva de valor, coordinar en el temps les decisions dels diferents agents econòmics, articulació d'estalvi i crèdit).
3. D'una nova matriu energètica, ambientalment sostenible.
4. La construcció d'un nou ordre institucional, jurídic i polític que doni estabilitat i garanteixi la permanència de les tres condicions anteriors.

L'economia social i solidària està configurada per un conjunt d'activitats socioeconòmiques que posa de manifest la influència del moviment cooperatiu i alhora fa evident l'existència d'economia cooperativa més enllà del cooperativisme estricte.

La crisi fa imprescindible seguir experimentant noves formes d'entendre l'empresa i l'economia.

L'economia social i solidària hi pot aportar una visió dinàmica i transformadora, a més d'un vessant educatiu i sociopolític tal com ho van ser en els seus inicis el moviment associatiu, mutualista i cooperatiu.

Un àmbit inclusiu i divers

L'economia social i solidària és un àmbit divers, està configurada per un conjunt d'activitats socioeconòmiques que, per les seves lògiques d'acció, les racionalitats que posa en joc i els agents socials que mobilitza, posa de manifest amb tota rotunditat la influència del moviment cooperatiu (els seus valors, les seves pràctiques, les seves organitzacions) i alhora fa evident l'existència d'economia cooperativa més enllà del cooperativisme estricte.

Independentment de les fórmules jurídiques (cooperatives, societats laborals, associacions, fundacions, mutualitats, xarxes d'intercanvi...),

l'economia social i solidària comparteix elements comuns, que remarquen el seu caràcter transformador (*Julio Alguacil*):

1. Gestió democràtica i participativa

Més enllà del model organitzatiu jeràrquic on unes quantes persones o classes dirigents controlen, gestionen i decideixen sobre els recursos, el patrimoni, la informació i el futur de la majoria, l'economia social i solidària suposa una concepció democràtica de les relacions productives.

En molts casos, el subjecte –autogestionari– participa i s'integra en els processos de treball alliberant-se d'aquesta manera de la seva dependència respecte al capital, tot creant i potenciant el factor cooperació (*Luis Razeto*) com a element bàsic per a la viabilitat del projecte socio-econòmic.

2. Orientació a les necessitats humanes

Està al servei de les persones. Mira de recuperar la funció originària de l'economia posant-la al servei de les persones per gestionar els recursos equitativament i explotar-los de manera sostenible. Busca un model de producció que converteixi el treball en un espai de satisfacció de les necessitats humanes.

Aposta per un model de desenvolupament endogen, descentralitzat, on poden cabre les activitats econòmiques no monetaritzades. És una alternativa de treball per a qui la practica, implica una forma de vida que persegueix el desenvolupament de l'ésser humà. Tendeix a suprimir el caràcter alienant del treball en no reduir treball a salari i salari a consum. Pot establir, a més, forts vincles amb altres actors socials.

3. Compromís amb la comunitat

Les organitzacions de l'economia social i solidària contribueixen a la millora de la societat, creant ocupació, prestant serveis, vinculant-se al territori, donant suport a causes socials, finançant iniciatives de solidaritat amb els països empobrits, i/o col·laborant amb moviments socials transformadors.

Se sustenta sobre uns principis i indicadors diferents dels que predominen en el model capitalista, un codi ètic que es pot resumir en el decàleg següent: 1. Autoajuda i ajuda mútua, 2. Autoresponsabilitat i responsabilitat social, 3. Democràcia, 4. Igualtat, 5. Honestetat, 6. Solidaritat, 7. Transparència, 8. Equitat econòmica, 9. Justícia social, 10. Respecte al medi ambient.

Arribats a aquest punt cal proposar la necessitat d'identificar el conjunt de l'economia social i solidària com a àmbit inclusiu de la diversitat de realitats que practiquen economia cooperativa per tal de configurar un àmbit *alter* econòmic en un context d'economia plural que les reforci i les fecundi mútuament.

Proposar i reivindicar aquest àmbit inclusiu és imprescindible per assolir una massa crítica suficient que permeti desplegar aliances amb els territoris i altres moviments socials; esdevenir interlocutor potent per promoure i executar polítiques socioeconòmiques transformadores i, també, obrir la possibilitat d'establir col·laboracions amb empreses convencionals que despleguin de forma coherent els seus compromisos socials i ambientals. Igualment, assolir aquesta massa crítica ha de contribuir a millorar la viabilitat socioempresarial dels projectes i a ampliar les possibilitats de desenvolupar la intercooperació i de manera prioritària la construcció de mercat social.

Construir aquest àmbit inclusiu passa, ens diu Patrick Viveret, per l'alquímia positiva de les famílies de l'economia social i solidària: el cooperativisme, altres fórmules d'economia social, l'economia solidària, les empreses d'inserció, el tercer sector i el moviment d'emprenedoria social.

La història comuna del moviment obrer i l'economia social i solidària, ens diu Viveret, recolza en un tríode (REV) amb potes inseparables que necessitem reconstruir: la resistència creativa (R), l'experimentació anticipativa (E) i la visió transformadora (T) .

La resistència sense perspectiva i sense experimentació pot esdevenir una simple revolta desesperada i desesperant.

Una visió transformadora sense resistència i experimentació esdevé un simple horitzó irreal sense concreció.

Una experimentació sense resistència creativa i visió transformadora esdevé solament una vàlvula d'escapament o un aval al sistema dominant sense capacitat de transformar-lo.

S'ha d'acumular l'exigència democràtica del cooperativisme i el conjunt de l'economia social, la radicalitat imaginativa de l'economia solidària i la creativitat de l'emprenedoria social. S'han de superar els riscos del reduccionisme economicista dels primers, de la tendència a la marginalitat dels segons, el caure solament en el *social business* dels tercers i les lògiques d'aparell i les percepcions no inclusives de tots.

... quines federacions, quines confederacions?

Cal proposar la necessitat d'identificar el conjunt de l'economia social i solidària com a àmbit inclusiu de la diversitat de realitats que practiquen economia cooperativa.

*Volem i ens podem
imaginar una
Confederació de
l'economia social i
solidària?*

... quines xarxes?

... què es específic i què es transversal?

... volem i ens podem imaginar una Confederació de l'economia social i solidària?

L'exigència, estructural i permanent, pel que fa a l'optimització dels recursos disponibles i a les noves interlocucions amb els poders públics oficials que apunta la nova Llei de l'economia social són aspectes significatius que s'afegeixen a la necessitat argumentada de construcció d'un àmbit inclusiu que faci influent i visible el conjunt de l'economia social i solidària.

El reptes ens emplacen a tots i totes a la construcció d'un àmbit inclusiu d'economia cooperativa. S'ha d'obrir el debat.

Bibliografia

Alguacil, Julio. *Taller de economía popular*.

Alphandery, Claude. Ghezaly, Terik. Fraise, Laurent. "Faire mouvement". *Alternatives économiques* Poche n. 46, novembre 2010.

Coraggio, José Luis. "Los caminos de la economía social y solidaria". *Revista de ciencias sociales* n. 33, Quito, gener 2009.

Diversos autors. "Economia solidària, economia sostenible". *Papers de sostenibilitat* n. 19. Ecoconcern, 2006.

Garcia, Jordi. Laille, Jean Louis. *Crisis capitalista y economía solidaria*. Col·lecció Antrazit. Icària editorial 2010.

Garcia, Jordi. Via Llop, Jordi. Xirinacs, Lluís M^a. *La dimensió cooperativa*. Col·lecció Antrazit. Icària editorial 2001.

Guerra, Pablo A. *Socioeconomía de la solidaridad*. Col·lecció ecoteca. Nordan Comunidad del Sur, 2002.

Morin, Edgar. "Un changement de cap civilisationnel". *Alternatives économiques* Poche N. 46, novembre 2010.

Pérez Quintana, Vicente. "La economía social: un desafío para los movimientos sociales". *Papeles de relaciones sociales y cambio social* n. 110. Fuhem-Icària, 2010.

Razeto, Luis. "Un análisis alternativo de la actual crisis económica global y sus vías de superación".

Via Llop, Jordi. "Valors cooperatius i gestió empresarial". *Nexe, quaderns d'autogestió i economia cooperativa* n. 2.

Viveret, Patrik. "La crise, l'ESS et les états généraux de l'ESS". *Alternatives économiques* Poche n. 46, novembre 2010.

EL CAPITAL COOPERATIU DAVANT LA NOVA NORMATIVA COMPTABLE.

Existeix la possibilitat d'una convergència real entre comptabilitat i cooperativisme?

David Castillo Merino*

Introducció

La recent aprovació de l'Ordre del Ministeri d'Economia i Hisenda 3360/2010 per la qual s'aproven les normes sobre els aspectes comptables de les societats cooperatives ha suposat, en contra del que alguns especialistes opinàvem, la previsible adaptació literal dels components del patrimoni net de les cooperatives a la definició financera establerta per la nova normativa comptable, nascuda de la reforma de la normativa mercantil i comptable espanyola, per dotar-la de coherència amb el que es disposa en les Normes Internacionals d'Informació Financera (NIIF) adoptades per la Unió Europea (UE) i d'obligada aplicació per a les empreses radicades en els estats membres per a la formulació dels seus comptes anuals individuals. Existien, però, d'altres possibilitats teòriques i jurídiques de legislar sobre el capital social de les entitats cooperatives, de forma que es pugui seguir complint l'objectiu de salvaguarda del capital empresarial i alhora es respectin els seus principis fundacionals.

Millorar la informació financera

L'orientació econòmica de la posició adoptada pel legislador en matèria comptable s'entén millor si resseguim els esdeveniments històrics des del seu origen, analitzant quin va ser l'objectiu seminal de la decisió de reformar el corpus normatiu comptable, adoptada en el si de la Unió Europea. Així, si retrocedim en el temps fins a març de l'any 2000, podem identificar l'aprovació de l'informe *L'estratègia de la UE en matèria d'informació financera: el camí a seguir* per part del Consell Europeu celebrat a Lisboa com el punt de partida de la reforma comptable i mercantil que s'ha dut a terme en els últims anys.

En aquest informe s'establia com a objectiu principal de la millora de la informació financera empresarial l'acceleració en la realització del mercat interior de serveis financers, per aconseguir un funcionament més eficient del mercat de capitals, una millor protecció dels interessos dels inversors en capital i el manteniment de la confiança en els mercats financers, en el marc del procés de globalització econòmica.

Així, per tant, podem constatar que la reforma del cos normatiu en matèria comptable duta a terme per la UE va adoptar com a finalitat inspiradora de la seva política de regulació de la informació financera empresarial la consecució d'un mercat integrat de capitals que funcionés de manera eficaç, fluida i eficient. I, d'aquesta manera, es van configurar els subjectes principal de la nova normativa que s'havia d'adoptar: els grans grups empresarials cotitzats i els seus inversors. És la millora de la informació financera revelada per aquestes empreses de capital el principal objectiu de la reforma comptable, i no d'altres segments empresarials o formes societàries, com les PIME o les cooperatives, tot i que també han hagut de complir amb els nous requeriments comptables.

El principal objectiu de la reforma comptable és la millora de la informació financera dels grans grups empresarials cotitzats, i no d'altres segments empresarials o formes societàries, com les PIME o les cooperatives.

Aquest objectiu centrat en la millora de la informació financera que han de formular els grups empresarials que operen en els mercats financers va guiar també la decisió presa per la UE d'adoptar les normes internacionals de comptabilitat i normes internacionals d'informació financera (NIC/NIIF) emeses per l'IASB (*International Accounting Standards Board*), una normativa orientada fonamentalment a revelar el valor del patrimoni i els resultats de les empreses com a via per salvaguardar els interessos econòmics d'inversors de capital (accionistes) i creditors. Aquesta decisió es va materialitzar l'any 2002 amb l'aprovació del Reglament (CE) n. 1606/2002 del Parlament Europeu i del Consell, de 19 de juliol de 2002, més conegut com el Reglament d'aplicació de les NIC/NIIF.

Les NIC/NIIF s'aproximen al tractament del patrimoni net de les empreses i el seu capital des de l'òptica de la relació contractual que s'es-

*La NIC 32
estableix que
l'emissor d'un
instrument
financer el
classificarà com
un passiu financer
o un instrument
de patrimoni.*

tableix entre l'empresa i els inversors (accionistes) a les empreses de capital. En aquesta tipologia d'empreses, els accionistes són estrictament inversors, aporten els seus recursos (dineraris o en espècie) a canvi d'una sèrie de participacions en el capital empresarial, les quals els confereixen el dret a rebre un retorn a la seva inversió i, en alguns casos, a intervenir en la presa de decisions concretades, pràcticament sempre, en l'adopció de polítiques i actuacions encaminades a obtenir la maximització de la rendibilitat de la seva inversió a través dels resultats empresarials. Es produeix en aquests casos una separació clara entre la titularitat del capital i el desenvolupament de l'activitat empresarial. És fàcil entendre, doncs, que en aquest tipus de relacions es produeixen sovint problemes d'agència (nom que en economia rep el conflicte d'interessos entre dues parts) entre els aportants de recursos financers de capital (accionistes) i les persones encarregades de dur a terme l'activitat de l'empresa. En el model teòric d'empresa de capital en una economia de mercat, els accionistes cerquen obtenir el màxim rendiment (generalment a curt termini) de la seva inversió i, per tant, són proclius a canviar la seva inversió (venent la seva participació) per una altra de més rendible sense atendre d'altres criteris. Aquesta assumpció comporta la necessitat d'assegurar la dotació de recursos financers inherents al capital empresarial, tot establint importants restriccions a la seva sortida de l'empresa.

Aquesta és precisament l'aproximació adoptada en la NIC 32 emesa per l'IASB i adoptada per la UE, que regula el tractament comptable dels instruments financers (entre ells els anomenats instruments de patrimoni, que són els que conformen el capital de l'empresa), i estableix els criteris per catalogar com a capital les aportacions de socis o accionistes.

Passiu financer o instrument de patrimoni?

En aquest sentit, la referida NIC 32 estableix que l'emissor d'un instrument financer el classificarà íntegrament o en cadascuna de les seves parts integrants, en el moment del seu reconeixement inicial, com un passiu financer o un instrument de patrimoni (accions o participacions al capital de l'empresa), de conformitat amb el fons econòmic de l'acord contractual i amb les definicions de passiu financer i d'instrument de patrimoni. Segons aquesta norma, un instrument de patrimoni és qualsevol contracte que posi de manifest una participació residual en els actius d'una entitat, després de deduir tots els seus passius.

Així, tal com es dicta en aquesta norma, un element clau per diferenciar un passiu financer d'un instrument de patrimoni és l'existència d'una obligació contractual, que recau sobre una de les parts implicades en l'instrument financer (l'emissor), consistent a lliurar efectiu o un altre

Tindran la consideració de patrimoni net (fons propis) les aportacions al capital social el reemborsament de les quals en cas de baixa pugui ser refusat pel Consell Rector i que no obliguin la societat cooperativa a pagar una remuneració obligatòria al soci.

actiu financer a l'altra part (el tenidor), o intercanviar actius financers o passius financers amb el tenidor en condicions que siguin potencialment desfavorables per a l'emissor. Encara que el tenidor d'un instrument de patrimoni pugui tenir dret a rebre una proporció dels dividends o d'altres repartiments de partides del patrimoni, l'emissor no tindrà l'obligació contractual de realitzar aquests repartiments, perquè no pot ser requerit perquè lliuri efectiu o un altre actiu financer a l'altra part.

Habitualment, el fons i la forma solen coincidir, encara que no sempre ho fan. Com en el cas del capital cooperatiu, alguns instruments financers prenen la forma legal d'instruments de patrimoni però, en el fons, són passius.

L'IASB, conscient del problema que la definició i els criteris de reconeixement del capital empresarial comportava per a les empreses cooperatives, va emetre la Interpretació CINIIF 2 *Aportacions dels socis d'entitats cooperatives i instruments similars*, en la qual s'estableix com han d'avaluar-se les característiques del capital cooperatiu per determinar si els instruments financers emesos per les cooperatives (participacions dels socis) han de classificar-se com a passiu o com a patrimoni net. En aquesta norma s'estableix que el dret contractual del tenidor d'un instrument financer (les aportacions dels socis d'entitats cooperatives) a sol·licitar el rescat implica, amb caràcter general i sempre que no s'estableixin limitacions al dret de reemborsament, classificar l'esmentat instrument (el capital cooperatiu) com un passiu financer. En tot cas, l'entitat haurà de tenir en compte tots els termes i condicions de l'instrument financer per classificar-lo com a passiu financer o com a patrimoni net. Els anteriors termes i condicions inclouen les lleis locals aplicables, els reglaments o els estatuts de l'entitat, vigents en la data de la classificació.

La transposició d'aquestes disposicions a l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol s'ha fet, per al cas de les cooperatives, mitjançant l'Ordre EHA/3360/2010, de 21 de desembre, per la qual s'han aprovat les normes sobre els aspectes comptables de les societats cooperatives. En aquestes normes, en concret a la norma segona, s'estableix que tindran la consideració de patrimoni net (fons propis) les aportacions al capital social que compleixin dos requisits ineludibles:

1. que el seu reemborsament en cas de baixa pugui ser refusat pel Consell Rector; i
2. que no obliguin la societat cooperativa a pagar una remuneració obligatòria al soci.

Aquestes restriccions importants per a la consideració del capital cooperatiu com un element integrant del patrimoni net de les societats va

obligar a modificar d'urgència la Llei 18/2002, de 5 de juliol, de cooperatives de Catalunya, ja que en aquesta llei es reconeixia el dret incondicional del soci a recuperar la seva aportació al capital cooperatiu en cas de causar baixa. Així, es va aprovar el Decret llei 1/2011, de 15 de febrer, de modificació de la Llei catalana de cooperatives, amb aplicació retroactiva des de l'1 de gener de 2011, per assegurar la coherència entre la norma mercantil i la comptable, a través del reconeixement de la possible existència de dues tipologies d'aportacions obligatòries i voluntàries dels socis i sòcies que constitueixen el capital social de les societats cooperatives:

- a) Aportacions amb dret de reemborsament en cas de baixa.
- b) Aportacions el reemborsament de les quals en cas de baixa pugui ser refusat incondicionalment pel Consell Rector.

L'opció adoptada pel legislador ha estat l'aplicació directa i literal en les societats cooperatives d'una norma pensada per al seu funcionament eficient en les societats de capital.

Opcions per a les cooperatives

Per tant, davant d'aquestes noves regles del joc mercantils i comptables, les empreses cooperatives tenen fonamentalment quatre opcions d'actuació, d'entre les quals hauran d'optar en funció dels seus interessos:

- 1) No modificar els estatuts, en els quals generalment es reconeix el dret del soci al rescat de la seva aportació al capital cooperatiu. En aquests casos, tot l'import de capital social, excepte el mínim establert estatutàriament o legalment, haurà de ser considerat com un passiu en el balanç de l'entitat.
- 2) Modificar els estatuts establint el dret discrecional per part del Consell Rector de refusar el rescat de les aportacions dels socis que hagin causat baixa. Aquesta modificació comportarà la consideració de la totalitat del capital cooperatiu com a integrant del patrimoni net de la societat.
- 3) Modificar els estatuts reconeixent el dret al rescat de les aportacions al capital per part dels socis, però establint alhora el dret de l'Assemblea a decidir l'adquisició d'aquestes aportacions per part de la cooperativa. Aquesta espècie "d'autocartera" de participacions serà transitòria mentre es gestiona la seva adjudicació a nous socis. És l'opció per la qual van optar en els seus estatuts Eroski i Fagor, quan van quedar obligades a formular els seus comptes anuals aplicant les NIC/NIIF adoptades per la UE a l'exercici 2007 per ser emissores d'instruments de deute (participacions subordinades) en el mercat financer espanyol. I els ha permès mantenir la catalogació del seu capital social com a patrimoni net.

A les cooperatives, la capitalització i la consolidació financera s'assoleix molt habitualment a través de la conformació de fons obligatoris no repartibles a partir dels resultats anuals.

- 4) Modificar els estatuts, tot introduint fórmules intermèdies, les quals es concreten fonamentalment en la limitació quantitativa de l'import de capital social rescatable cada exercici. Aquesta opció implica la separació de la xifra de capital en cada exercici econòmic en dues categories: una de no rescatable, que tindrà la consideració de patrimoni net, i una altra de reemborsable, que haurà de ser catalogada com a passiu.

Del que hem exposat anteriorment, es desprèn clarament que l'opció adoptada pel legislador ha estat l'aplicació directa i literal en les societats cooperatives d'una norma pensada per al seu funcionament eficient en les societats de capital.

Hi havia una altra via possible, encara que es negui en molts àmbits professionals i acadèmics la seva existència argumentant la necessitat de convergir amb la norma europea i d'establir paràmetres de solvència que aportin més garanties als creditors d'aquestes empreses. Aquesta via passa per entendre millor i reconèixer la composició del patrimoni net de les cooperatives, ser conscients que la capitalització i la consolidació financera s'assoleix molt habitualment a través de la conformació de fons obligatoris no repartibles a partir dels resultats anuals, saber que, i a diferència del que succeeix a les societats de capital, a les empreses cooperatives es produeix una assimilació de fet entre els aportants de capital i els responsables de dur a terme el projecte cooperatiu, de manera que per definició no tenen sentit els uns sense els altres. Considerar aquestes característiques econòmiques permet adaptar les definicions normatives de forma que es pugui seguir complint l'objectiu de salvaguarda del capital empresarial i alhora es respectin els principis fundacionals de les societats cooperatives, essent la lliure associació un dels més simbòlics.

La redacció d'una norma mercantil i comptable coherent amb les NIC/NIIF adoptades per la UE i amb les particularitats de la realitat social i del funcionament de les cooperatives és teòricament i jurídicament possible. Només és qüestió, per tant, de voluntat política de portar-ho a la pràctica.

* David Castillo Merino és professor de Comptabilitat i Finances, del Departament d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). (dcastillo@uoc.edu)

REGLAMENT DE RÈGIM INTERN: UNA EXPERIÈNCIA D'AUTOGESTIÓ

Martina Marcet Fuentes

Introducció

Durant el 2010, a Arç Cooperativa vam elaborar un reglament de règim intern que recull els aspectes de caràcter laboral de la cooperativa, incloent-hi un nou plantejament de distribució laboral, és a dir, quines categories laborals s'estableixen a la cooperativa i quins criteris utilitzem per valorar-les.

Els objectius d'aquest procés han estat:

- Fixar un marc regulatiu des de i per a la cooperativa, elaborat de manera participativa, que faciliti el funcionament quotidià, i permeti un millor traspàs d'aquestes informacions a persones que s'incorporin de nou a l'entitat.

- Fer una reflexió sobre els criteris a partir dels quals valorem els llocs de treball de la cooperativa, i la seva relació amb l'escalat de sous, per tal d'introduir modificacions que els actualitzin i ajustin a l'organització.

En aquest article exposaré com s'ha desenvolupat aquest procés a Arç, i quins resultats i valoracions se'n desprenen, amb la intenció de deixar un testimoni de la nostra experiència, que alhora pugui servir a altres cooperatives i entitats.

Dipòsit cultural-simbòlic i acció regulada per normes

A l'hora de fer prosperar un projecte cooperatiu que dugui a la pràctica els valors que el caracteritzen com a tal¹, és essencial, en primer lloc, que tingui la capacitat d'elaborar un discurs, de bastir el que Norbert Elias anomena un "dipòsit cultural-simbòlic"²: el conjunt de símbols que configuren l'horitzó en el qual es dona la nostra experiència, i que conformen una determinada imatge del món.

Segons Wittgenstein, una imatge del món funciona com una mitologia: es tracta de sistemes de creences que permeten organitzar l'experiència, basant-nos en supòsits o certeses que, alhora, provenen d'experiències anteriors, tant pròpies com fruit de l'intercanvi i traspàs de coneixements entre persones. Les imatges del món són contingents, poden canviar, al llarg del temps, però sempre mantenint quelcom permanent, com un eix al voltant del qual giren altres aspectes, o com el llit d'un riu respecte del corrent³.

En segon lloc, és imprescindible que aquest dipòsit cultural-simbòlic que constitueix l'horitzó de les pràctiques de l'organització es pugui traspasar a les persones que entren a formar part del projecte. I alhora que pugui ser modificat per l'experiència, és a dir, per les pràctiques que va generant l'organització i que provoquen l'emergència de nous discursos i nous simbolismes.

En aquest "dipòsit cultural-simbòlic" no només s'hi inclouen aspectes de caràcter idiosincràtic, sinó que també hi ha en joc un conjunt de normes que estableixen quines són les regles del joc. Segons Wittgenstein, les regles s'estableixen a través de la pràctica, en la mesura en què participem dels "jocs de llenguatge", la metàfora que utilitza aquest autor per referir-se a allò social⁴.

Aquestes regles poden fer-se explícites i esdevenir normes que condueixen una determinada acció. En aquest sentit, seguint Habermas⁵, parlarem de l'existència d'una acció regulada per normes, que es dona entre un actor i el món social. Aquest autor considera que les normes

tenen validesa social o vigència quan es reconeixen per la resta d'actors, que són els afectats per la norma. És a dir, aquesta validesa social es funda en un reconeixement de caràcter intersubjectiu.

Les cooperatives, com tota organització humana, també estan constituïdes per un corpus de normes, reconegudes intersubjectivament. Hi ha normes que estan instituïdes a través de mecanismes jurídics, com són els estatuts de la cooperativa: aquest document recull l'aspecte normatiu bàsic d'una cooperativa com a forma jurídica. Però també hi ha altres conjunts de normes, amb diferents graus de formalització i explicitació, que configuren les dinàmiques del dia a dia d'una organització.

Un tret diferencial de les cooperatives, respecte a les empreses convencionals, és que tenen capacitat per decidir quin és el seu règim laboral. El document en què queda recollit és el reglament de règim intern (que pot fer oficial com un desplegament dels estatuts o desenvolupar-se en l'àmbit intern de la cooperativa). Aquest reglament de règim intern ha de ser elaborat i aprovat per l'Assemblea General, i per tant, és revisable i modificable, en el moment que alguna de les persones sòcies posa de manifest aquesta necessitat.

Un exercici d'autogestió

Si entenem l'autogestió com una pràctica⁶, hem d'entendre-la com una forma d'experiència del dia a dia, en la qual les persones que participen d'una activitat són també aquelles que fixen quins han de ser els objectius i finalitats d'aquesta. L'autogestió és, doncs, fruit del que Hannah Arendt anomena una acció concertada⁷: una pluralitat de persones que aconsegueixen organitzar-se per tal d'evitar la violència i fer possible la praxi política. En aquest constituir-se com a pluralitat es dona un procés de conscienciació, un adonar-se de les possibilitats transformadores de l'acció conjunta.

A l'hora de fer prosperar un projecte cooperatiu, és essencial que tingui la capacitat d'elaborar un discurs, de traspasar-lo a les persones que s'incorporen al projecte i que pugui ser modificat.

Per tant, si parlem d'autogestió en la vessant pràctica, tota reflexió sobre el fet de dotar-se de normes vàlides intersubjectivament passa per abordar aquest debat de manera participativa amb les persones que formen part de l'organització. Per aquest motiu, treballar un reglament de règim intern és un exercici d'autogestió, que s'ha d'abordar des del si de la mateixa organització.

L'experiència d'Arç Cooperativa

Un dels punts forts de la particular dimensió cooperativa d'Arç és, precisament, el dipòsit cultural-simbòlic que ha generat. Al llarg dels anys s'ha sedimentat una forma de fer cooperativisme que engloba des d'una posada en comú dels valors compartits, i les línies de treball de l'orga-

Com tota organització humana, les cooperatives també estan constituïdes per un corpus de normes reconegudes intersubjectivament.

nització, fins a una forma d'entendre l'organització del treball.

Ahora, com a la majoria de cooperatives, a Arç existeixen una sèrie de normes de funcionament, més o menys concretes i explícites, que incumbeixen temes com l'horari marc, els dies de vacances, les faltes i sancions, la regulació de sous etc. Aspectes que, tot i ser extraordinàriament concrets i pràctics, no deixen de ser especialment importants, ja que són les regles del joc del dia a dia. Un dia a dia que, de fet, és allò que acaba constituint i fent possible el cooperativisme.

Aquestes normes formen part del dipòsit cultural de l'entitat. Alguns d'elles consisteixen en una manera de fer sedimentada, i altres s'han discutit i aprovat de manera específica en assemblees. Ara bé, tot el conjunt, fins al 2010, no estava recollit ni explicitat en la seva totalitat⁸. Aquesta mancança va fer emergir la necessitat de treballar un document referent de reglament de règim intern, especialment detectant dues necessitats:

- La necessitat de facilitar la incorporació de noves persones a la cooperativa, garantint un traspàs homogeni del dipòsit cultural i normatiu de l'entitat. Es va considerar que elaborar un document d'aquestes característiques afavoria l'acollida i la seguretat de les persones en introduir-se a l'organització, donant-los un referent de les “regles del joc”.
- La necessitat de revisar les categories de l'escalat de sous de la cooperativa, i els criteris que servien per sustentar-lo, per tal d'ajustar-lo a les feines i responsabilitats (tant organitzatives com legals) existents a la cooperativa, que han anat canviant al llarg dels anys. Concretament, s'havia donat un procés de concentració en poques categories de l'escalat, que no semblava reflectir la realitat de l'organització.

Metodologia emprada

A partir de les reflexions que hem assenyalat, a Arç Cooperativa vam decidir engegar un procés de construcció d'un reglament de règim intern.

El mètode de treball seguit va ser constituir una comissió de quatre persones que, en un període establert (de quatre mesos), tenien el mandat d'elaborar una proposta de reglament de règim intern, on s'havien d'incorporar uns nous criteris per a l'escalat de sous. Un cop acabada la proposta, aquesta passaria a l'assemblea de la cooperativa per discutir-la i esmenar-la.

La dinàmica de la comissió va consistir a establir un calendari de reunions, en les quals es van anar tractant i elaborant els diferents aspectes. En primer lloc, es va fer una revisió de les normes ja existents, tant escrites com informals. A partir d'aquí, i tenint en compte els motius

que havien dut l'organització a iniciar aquest procés, es van delimitar els continguts que tindria el document, en el qual apareixen cinc parts: criteris d'organització socioempresarial, règim econòmic, règim laboral, distribució laboral i aplicació. Seguidament es van discutir els diferents continguts de caràcter concret, observant quins calia modificar i de quina manera.

El treball en un equip reduït, però creat específicament per a aquesta finalitat, va ser molt rellevant. El grup estava format per persones amb perfils força diferenciats, per tal d'afavorir la diversitat de punts de vista (tant d'edat i gènere com de funció dins de l'organització). D'aquesta manera, el procés va ser molt enriquidor, ja que es va haver de treballar el consens entre diferents sensibilitats. La mida reduïda del grup permetia també una participació important de totes les persones en les discussions, i un treball intens vers el consens dels diferents punts, així com un repartiment de les tasques de redacció concreta⁹.

Distribució laboral

L'element més innovador de l'elaboració del Reglament de règim intern d'Arç ha estat, sens dubte, la discussió d'una nova estructura i criteris per a la distribució laboral a la cooperativa. L'escalat de sous es va establir a Arç Cooperativa l'any 1992, a través d'un acord d'assemblea. Des de la seva institució, l'escalat ha mantingut una relació entre el sou inferior i el superior no més gran d'1 a 3; i en la seva aplicació no ha superat mai una diferència de 2,5. El model que hi havia anteriorment a la revisió que estem exposant constava de quatre categories funcionals: auxiliar, tècnic, tècnic especialista i direcció, que es valoraven segons el grau de complexitat de la feina i els anys d'experiència (1-3 anys, 4-6 anys i més de 6 anys).

Aquest model, es va mostrar insuficient, atesos els canvis organitzatius de la cooperativa. Durant els darrers tres anys, l'organització ha passat per un procés d'integració d'equips de treball per àrees de negoci, per passar a una organització d'equips per àmbit funcional (venda, post-venda, serveis generals). Dins dels equips de treball s'ha augmentat la polivalència de tasques entre persones, i també s'hi han sumat canvis en els càrrecs de responsabilitat, de manera remarcable, per la creació d'una direcció de caràcter col·legiat, amb el comitè de direcció (en funcionament des del febrer del 2010).

Aquests canvis organitzatius, i el desajust amb les categories laborals existents, van provocar situacions de desigualtat i insatisfacció entre les persones de la cooperativa, que es van anar resolent a partir de "moviments excepcionals" en l'escalat, fins que es va fer evident la ne-

cessitat d'una revisió general.

La nova distribució laboral, fruit del procés de debat, ha canviat les categories funcionals, que han passat a ser tres: suport, tècnica i direcció, amb diferents subnivells o categories. El canvi més destacable de les noves funcions ha estat no distingir dues categories de tècnics, ja que, atesa la polivalència de tasques en l'entitat, es feia cada vegada més difícil perfilar si la tasca que es realitzava era de tècnic o de tècnic especialista.

També s'han desenvolupat de manera específica els criteris per valorar els llocs de treball: la funció professional, les habilitats i aptituds requerides, la transversalitat i la mobilitat o disponibilitat horària. Per a cada un d'aquests criteris, es despleguen una sèrie de variables, que han estat definides col·lectivament a la comissió.

Tot aquest procés, en el qual s'han descrit els elements per valorar els llocs de treball, s'ha fet pensant, per una banda, en les característiques de la mateixa organització (és a dir, quines feines es realitzen i com), però intentant no pensar-les relacionades amb les persones concretes. D'aquesta manera volíem aconseguir una descripció dels tipus de feines i dels criteris en forma de "model ideal" a l'estil weberianà, que fessin possible una aplicació en la realitat, evitant caure en descripcions personalistes.

Tot seguit, exposo les descripcions de les funcions i els criteris i variables de valoració que hem elaborat en aquest procés:

A) Descripció de les funcions

- 1. Funcions de suport:** són aquelles tasques que donen suport a tasques tècniques. En aquest sentit, es tracta de tasques que tenen una complexitat, un nivell d'especialització, un nivell de responsabilitat i una diversitat poc àmplies.
- 2. Funcions tècniques:** les tasques tècniques són aquelles que requereixen coneixements especialitzats per realitzar processos concrets del negoci, ja sigui relacionats amb les assegurances (venda, post-venda), o bé relacionats amb els serveis generals (comptabilitat i finances, comunicació, informàtica, etc.).
- 3. Funcions de direcció:** les tasques de direcció són aquelles que tenen a veure amb el guiatge general de la cooperativa, tant pel que fa als aspectes socioempresarials com sociopolítics. Entre les tasques hi trobem: dinamització i coordinació del pensament estratègic, l'anàlisi de la situació econòmica, comercial, organitzativa entre altres, la proposta d'accions en aquests àmbits, la negociació d'acords i convenis, el seguiment de projectes de caràcter estratègic, i l'atenció a la imatge i la dinàmica de la cooperativa en el seu conjunt. Les per-

sones en aquesta categoria tenen el nivell màxim de responsabilitat, requereixen un nivell d'especialització i experiència molt importants, i en els quals les habilitats i aptituds, la transversalitat i la mobilitat es valoren de manera destacada.

B) Criteris i variables de valoració

1. Dimensió professional: es tracta del conjunt de característiques que té el lloc de treball que s'ocupa. Es valorarà a partir de les variables següents:

1.1. Complexitat de la tasca: es valora el grau de dificultat que té la feina que es realitza, en relació amb el conjunt de tasques que es duen a terme a la cooperativa, de menor a major complexitat.

1.2. Diversitat de tasques realitzades: es considera el nombre de tasques diferents que gestiona una persona en el seu lloc de treball (processos, projectes, activitats, etc.). Una major diversitat redunda en més complexitat de la tasca, i es valora de manera incremental.

1.3. Nivell d'especialització: es té en compte l'especialització professional que requereix la tasca que s'està realitzant. És a dir, el grau de coneixements, experiència i perícia en la realització de les tasques assignades, per tal que aquestes es puguin desenvolupar correctament. L'especialització té també a veure amb la capacitat d'adaptar-se al context de la cooperativa, i de donar respostes ajustades i específiques a aquesta realitat.

1.4. Responsabilitat / Impacte: la responsabilitat té relació amb l'impacte que un error en el desenvolupament de la tasca pot tenir en el funcionament global de la cooperativa, tant en l'àmbit empresarial (de cara a clients o companyies), com promoció (representació de la cooperativa), com organitzatiu-estratègic (funcionament intern). Com més alt és l'impacte que pot tenir un error en les tasques, més gran és la responsabilitat. Les responsabilitats més elevades (direcció) són per a aquelles persones que alhora tenen responsabilitats legals respecte del conjunt de la cooperativa i, per tant, assumeixen riscos legals i jurídics.

2. Habilitats i aptituds: es tracta del conjunt de característiques i disposicions de la persona que ocupa el lloc de treball.

2.1. Autonomia: es valora la capacitat de la persona d'organitzar i dur a terme les tasques que té assignades segons el grau de supervisió i/o suport d'una altra persona. En aquesta definició s'inclou el període d'aprenentatge/formació en un determinat

Un tret diferencial de les cooperatives és que tenen capacitat per decidir quin és el seu règim laboral.

lloc de treball. Es valorarà de menor a major autonomia en la tasca realitzada.

2.2. Iniciativa: entenem per iniciativa la capacitat d'una persona de poder donar solucions noves davant de problemes o situacions, així com la generació de propostes, tant pel que fa a l'obertura de negoci com a la millora dels serveis o de l'organització interna, entre altres.

2.3. Experiència i coneixements: es té en compte la necessitat d'una experiència professional o d'uns coneixements específics per fer la tasca concreta, ja siguin adquirits a través de formació oferta per la cooperativa, ja siguin requisits per la feina que s'ha de realitzar. Com més gran és aquesta necessitat, més elevada és la posició de la persona en la distribució.

Si entenem l'autogestió com una pràctica, hem d'entendre-la com una forma d'experiència del dia a dia, en què les persones que participen d'una activitat són també les que fixen quins han de ser els seus objectius i finalitats.

3. Transversalitat: en aquest cas es valora la necessitat de tenir una visió transversal de l'organització, ja sigui empresarial, organitzativa o conjunta, per a la realització de les tasques, en les quals es poden incorporar aspectes com la coordinació d'àrea, la representació externa de l'entitat (intercooperació), el lideratge de projectes (com ara l'assegurança ètica i solidària), o la participació en el Comitè de Direcció. Aquestes tasques es realitzen a partir de certs nivells dins d'una categoria¹⁰, ja que es considera que és en aquest punt on les persones que treballen a la cooperativa estan en disposició d'implicar-se i responsabilitzar-se de la dinàmica general del projecte. S'ha de tenir en compte que el pas a aquests nivells no ha de ser forçosament per antiguitat, sinó que en el pas d'un nivell a un altre, sigui progressiu o accelerat, sempre un ha d'incorporar una valoració de la cooperativa (àrea o Comitè de Direcció) i una autoavaluació de la persona sòcia (com es detalla en l'apartat d'anys d'experiència).

4. Mobilitat i disponibilitat horària: es té en compte la mobilitat, és a dir, que la persona, per fer la seva tasca, hagi de moure's del lloc de treball, incorporant pernoctacions fora del domicili, etc. També es valora la disponibilitat horària per a la realització de les tasques, ja sigui per haver d'assumir més flexibilitat laboral (p. ex. hores fora de l'horari laboral), com per la rigidesa d'horari que pot dificultar aspectes de conciliació. Aquestes característiques es trobaran a partir d'uns certs nivells en les categories¹¹, i s'ha de tenir en compte que pot donar-se el cas que la tasca que es realitza no compleix aquesta característica, però sí que, estant en aquesta posició, s'ha d'assumir que en algun moment es pot requerir mobilitat o disponibilitat horària per a la realització de la tasca.

La nova distribució laboral es pot resumir en el quadre següent:

Funcions	Auxiliar			Tècnica					Direcció	
Distribució Criteris	A1	A2	A3	B1	B2	B3	B4	B5	C1	C2
Dimensió professional										
Habilitats i aptituds										
Transversalitat										
Mobilitat i disponibilitat horària										

* Els quadres en gris indiquen a partir de quina categoria es poden assumir aspectes de caràcter transversal o mobilitat i disponibilitat horària.

Aplicació i revisió de la distribució

Un cop descrites les funcions i els criteris de valoració, amb les seves diferents variables, ha calgut plantejar de quina manera aplicar-lo, és a dir, com valorar les feines de cada persona i col·locar-les en una categoria o altra. I és precisament aquest punt l'aspecte més complex de tot el procés, ja que hi han jugat dos aspectes diferents:

- 1) Quin pes es dóna a les diferents variables descrites per valorar a quina categoria es col·locava cada persona.
- 2) Qui o quines són les persones amb la competència per fer aquesta valoració.

Respecte al primer punt, vam optar per una quantificació de les diferents variables, de manera que la valoració que es fes pogués transformar-se en un rang numèric. En primer lloc, el que cal és definir quina funció s'ocupa (auxiliar, tècnic o direcció). A partir d'aquí, cada variable descrita es valora sobre 10 punts, i cada grup de variables (associades a un criteri), té un valor sobre el total de la valoració. Aquest valor total es tradueix en una xifra, que s'ajusta a un rang de valors assignat a cada categoria.

Criteri	Variables	Puntuació	Coefficient
Dimensió professional	Complexitat de la tasca	10	40%
	Diversitat de tasques	10	
	Nivell d'especialització	10	
	Responsabilitat/ Impacte	10	
Habilitats i aptituds	Autonomia	10	30%
	Iniciativa	10	
	Experiència i coneixements	10	
Transversalitat		10	20%
Mobilitat i disponibilitat horària		10	10%
TOTAL		Valor sobre 100	100%

Rang de resultats per categoria

Funcions	Auxiliar			Tècnica					Direcció	
	A1	A2	A3	B1	B2	B3	B4	B5	C1	C2
TOTAL	1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
VALORACIÓ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Pel que fa al segon punt, vam optar per un mètode de caràcter participatiu, compaginant procediments d'avaluació i autoavaluació dels llocs de treball. El sistema emprat ha consistit a fer que, dins dels equips de treball¹², cada persona hagi fet una valoració de les tasques dels seus/seves companys/es, i una autoavaluació d'ella mateixa. Aquestes valoracions i autoavaluacions s'han posat en comú en una reunió d'equip i, de la mitjana de totes, s'ha obtingut la categoria resultant per a aquella persona.

Els resultats dels diferents equips de treball s'han posat en comú en el Comitè de Direcció, encarregat de revisar que hi hagués coherència entre les valoracions efectuades dins de cada equip, i eventualment, de resoldre l'adjudicació de categories, en el cas que no s'arribés al consens dintre l'equip.

Cal assenyalar que tota aquesta valoració es va fer sense adjudicar càrrega econòmica a les categories, i amb l'acord que, en el cas que alguna persona, després de la valoració, passés a ocupar una posició inferior a la que tenia –per tant, amb menys ingressos associats–, se li conservaria el sou, congelant-ne els augments fins que la diferència s'absorbís amb el temps.

L'element més innovador de l'elaboració del Reglament de règim intern d'Arç ha estat la discussió d'una nova estructura i criteris per a la distribució laboral a la cooperativa.

Des de la cooperativa vam considerar necessari aquest pas, per tal de descarregar les valoracions de la tensió que suposa, per a cada persona, pensar que els ingressos del seu retorn cooperatiu es poden trobar alterats per aquest procés. D'aquesta manera, es va intentar que les valoracions es fessin de la manera més racional i desafeccionada possible.

Finalment, es va consensuar revisar les posicions en l'escalat cada dos anys, i que la promoció d'una categoria a una altra no es faci de manera automàtica, sinó subjecta a una revisió. En aquesta, es requerirà una avaluació, tant per part de la cooperativa (equip i/o àmbit de direcció), com de la mateixa persona sòcia.

Alguns resultats...

... positius

Després d'haver realitzat tot aquest procés, a Arç hem aconseguit, en primer lloc, un reglament de règim intern que recull les normes amb les quals es regula l'activitat laboral de la cooperativa, que evita un caràcter massa burocratitzador. Aquest document s'ha establert com a referent i ha estat molt ben rebut per les noves incorporacions a la cooperativa.

En segon lloc, hem aconseguit elaborar una descripció detallada i més adequada a la realitat de la cooperativa, de les funcions que es duen a terme, i els criteris per valorar-les, que no existia fins al moment.

I en tercer lloc, hem dut a terme un procés de caràcter autogestionari i participatiu, del qual han format part, en més o menys mesura, totes les persones sòcies. En aquest procés s'han fet aflorar diversos punts de vista, perspectives, inconvenients, etc., sobre la forma de concebre el treball a la cooperativa. Organitzar aquesta diversitat en processos participatius encarats al consens ens fa créixer i enfortir-nos com a organització.

... i negatius

Ara bé, és important assenyalar que el procés no ha estat senzill i que ens hem trobat alguns esculls. Especialment, en el procés participatiu per a l'aplicació de la distribució laboral. En aquest cas, en un dels tres equips de treball no es va arribar al consens sobre com se situaven les persones en l'escalat, de manera que es va haver de resoldre la problemàtica en l'àmbit del Comitè de Direcció.

Aquest fet va fer aflorar alhora algunes limitacions de la proposta. En primer lloc, el procés de quantificació de la valoració té alguns incon-

venients de caràcter tècnic, que porta a problemes en les valoracions entre les diferents categories¹³. En segon lloc, s'ha donat una problemàtica de caràcter interpretatiu. Malgrat l'esforç de concreció de les diferents variables, sempre es poden donar interpretacions d'aquestes, especialment si es té en compte que són totes les persones de la cooperativa les que participen en la valoració. Això resulta en diferències en les puntuacions que es donen en cada cas.

Ahora, en la distribució final de les persones en l'escalat, s'ha repetit la mateixa problemàtica que tenia l'escalat de sous anterior: la majoria de persones queden agrupades en poques categories (B3-B5); per tant, no s'ha aconseguit l'objectiu d'esponjar les categories.

Amb relació a aquest aspecte, creiem que col·lectivament no hem estat prou crítics respecte a les pròpies feines i les dels companys. Una de les hipòtesis és que, atesa la sensibilitat del tema tractat, totes les persones d'Arç vam fer unes valoracions elevades, per tal de no generar conflictes. Aquest resultat fa evident la dificultat de poder separar els aspectes de caràcter emocional-subjectiu, dels criteris de valoració de les feines.

Finalment, tenint en compte la distribució laboral resultant, i el criteri de manteniment de sous per aquelles persones que baixaven de categoria, no va ser possible fer una aplicació econòmica, ja que suposava un augment entre un 15-20% de la massa salarial; cost que actualment la cooperativa no pot assumir.

Conclusions

De tot aquest procés, se n'han derivat tres conclusions per seguir treballant. En primer lloc, que cal un segon procés de revisió centrat de manera específica a millorar el sistema de quantificació de les variables, i a posar en comú la seva interpretació, per tal d'homogeneïtzar les valoracions.

En segon lloc, cal treballar col·lectivament l'aspecte de l'avaluació i autoavaluació de les feines, per tal de no percebre aquests processos com quelcom potencialment conflictiu, i poder separar els aspectes de caràcter emocional-subjectiu, de la valoració de les tasques que es realitzen, segons els criteris consensuats.

Finalment, la darrera qüestió que apareix és plantejar-nos la necessitat d'un suport extern per seguir aprofundint en les mancances detectades. Aquest suport extern no hauria de consistir en algú que ens digui quina és la distribució laboral adequada, sinó a buscar una mirada des de fora de l'organització que pugui ajudar-nos a entendre millor

Hem aconseguit dur a terme un procés de caràcter autogestionari i participatiu, del qual han format part totes les persones sòcies.

les nostres dinàmiques i facilitar els processos d'avaluació, per tal que esdevinguin plenament constructius.

Nota final

El que s'ha exposat en aquest article ha estat el fruit del treball de la comissió de Reglament de règim intern d'Arç Cooperativa, que va funcionar del juny al novembre de 2010. Hi van participar, a banda de qui redacta aquest article, tres persones més: Alfonso Bolado, Beatriz Cuadrillero i Joan Yañez.

Tots quatre som socis de treball de la cooperativa, i vam dedicar llargues hores a tirar endavant aquest procés. Sense l'esforç d'aquestes persones, i de la resta de membres de la cooperativa, no hauria estat possible aquest exercici d'autogestió.

Val a dir, però, que les opinions i valoracions que apareixen en aquest article no han estat consensuades amb la resta de membres de la comissió, ni de la cooperativa. Algunes d'elles van aparèixer a l'assemblea final on es va exposar el resultat del procés, i d'altres són de caràcter personal. Per tant, la responsabilitat dels continguts recau sobre l'autora de l'article.

ANNEX – Índex del Reglament de règim intern

0. Preàmbul

- 0.1 Arç Cooperativa: una ètica cooperativa
- 0.2 Arç Cooperativa: una ètica socioempresarial

1. Criteris d'organització socioempresarial

- 1.1 Organització funcional
- 1.2 Intercooperació
- 1.3 Condicions d'associació

2. Règim econòmic

- 2.1 Aportacions obligatòries
- 2.2 Aportacions voluntàries
- 2.3 Formes de desemborsament del capital social obligatori
- 2.4 Tipus de fons
- 2.5 Excedents
- 2.6 Retorn
- 2.7 Bestreta
- 2.8 Seguretat Social i règim d'autònoms

3. Règim laboral

- 3.1 Horari

Creiem que col·lectivament no hem estat prou crítics respecte de les pròpies feines i les dels companys.

- 3.2 Ponts
- 3.3 Vacances
- 3.4 Dies de disposició personal
- 3.5 Permisos
- 3.6 Excedències
- 3.7 Baixes
- 3.8 Complement a la jubilació
- 3.9 Mobilitat
- 3.10 Prevenció de riscos laborals
- 3.11 Pòlissa d'accidents
- 3.12 Afiliació a Arç Consum Responsable
- 3.13 Règim de les persones contractades

4. Distribució laboral

- 4.1 Funcions professionals
 - 4.1.1 Auxiliar
 - 4.1.2 Tècnic
 - 4.1.3 Direcció
- 4.2 Criteris de valoració
 - 4.2.1 Funció professional
 - 4.2.2 Habilitats i aptituds
 - 4.2.3 Transversalitat
 - 4.2.4 Mobilitat i disponibilitat horària
 - 4.2.5 Revisió de la valoració

5. Aplicació del Reglament de règim intern

- 5.1 Resolució de conflictes
- 5.1 Modificació del RRI

Notes:

- 1: Principis de l'Aliança Cooperativa Internacional, <http://www.ica.coop/coop/principles>
- 2: El "patrimoni cultural humà", segons Norbert Elias, és el conjunt de sabers que configuren una forma d'explicar-se i representar-se el món. Uns sabers que generen espessor al seu voltant, i que vinculen tants aspectes socials, que s'acaben considerant com "naturals", presocials, consubstancials a tot el que som. Segons Ibàñez, aquests sabers són representacions socials, pensament constituït i constituent, que s'objectiven i naturalitzen de tal manera que passen de ser elements simbòlics a elements icònics aplicats a tota la quotidianitat, considerats com a naturals, "biològics", i "normals". Vegeu Elias, Norbert; Pròleg a *Sobre el tiempo* Mèxic DF: Fondo de Cultura Económica, 1989.
- 3: Wittgenstein utilitza aquestes metàfores per exposar els canvis en els sistemes de creences. La metàfora del llit del riu es pot trobar al paràgraf 97 de *Sobre la certeza* "La mitología puede convertirse de nuevo en algo fluido, el lecho del río de los pensamientos puede desplazarse. Pero distingo entre la agitación del agua en el lecho del río y el desplazamiento de este último por mucho que no haya una distinción entre una cosa y la otra", i la de l'eix, al paràgraf 152 de la mateixa obra "No aprendo explícitamente las proposiciones que para mí son incuestionables.

Puedo descubrirlas posteriormente como el eje en torno del cual gira un cuerpo. El eje no está inmóvil en el sentido de que haya algo que lo mantenga fijo, sino que su inmovilidad está determinada por el movimiento en torno a él". Vegeu Wittgenstein, Ludwig, *Sobre la certeza*, Barcelona: Gedisa, 2006.

- 4: Wittgenstein, Ludwig; *Investigaciones filosóficas*, Barcelona: Crítica, 2008, paràgraf 65.
- 5: Habermas, Jürgen; *Teoría de la acción comunicativa vol I*. Madrid: Taurus, 2003 p.127 i seg.
- 6: Garcia Jané, Jordi; "Autogestió empresarial", a *Nexe, Quaderns d'autogestió i economia cooperativa*. Edició Federació de Cooperatives de Catalunya: Juny 2004 p. 83-94.
- 7: Arendt, Hannah; *La condició humana*, Barcelona: Paidós, 1998.
- 8: Prèviament al procés exposat aquí, el 2008 es va fer un primer document, en el qual es van recollir els acords bàsics referents a vacances, dies de permís, horari marc i formes de conciliació. Ara bé, passats dos anys, aquest document es va mostrar insuficient i va donar lloc a alguns problemes, que van fer evident la necessitat d'endegar una reflexió més profunda sobre aquests aspectes.
- 9: A l'annex d'aquest article, adjunto l'índex final del Reglament de règim intern, per tal d'il·lustrar tots els continguts debatuts.
- 10: A partir dels nivells A2 o B3. Vegeu quadre resum p. 5.
- 11: Vegeu quadre resum p. 5.
- 12: A Arç Cooperativa actualment els equips de treball estan formats per entre 3 i 5 persones.
- 13: El que hem detectat és que, si inicialment s'estableix quina és la funció (suport, tècnic i direcció), la valoració sobre 100 s'hauria de fer per a cada una de les funcions, ja que, si no, es creen distorsions en les escales de valoració (per exemple, en l'àmbit de tècnic, la valoració s'ha de moure entre 3 i 8). En aquest cas, s'hauria de ponderar el resultat sobre 10 per traduir-lo a un resultat entre 3 i 8, però això també sembla comportar alguns problemes.

FAGOR EDERLAN VIST DES DE LA CUINA

Carles Masià

Fagor Ederlan és la branca d'automoció del Grup cooperatiu Mondragon. Actualment, compta amb més de 3.000 treballadors i 15 plantes –dues de les quals estan a Eslovàquia i Brasil– que produeixen motors i altres components per a automòbils. Per conèixer-la de més a prop, parlem amb el seu president, Mikel Uribe txeberria, que reflexiona sense embuts sobre dos aspectes cabdals: la participació en una organització de grans dimensions i com mantenir l'essència del cooperativisme dins del procés d'internacionalització que van iniciar fa una dècada. Aquesta entrevista col·lectiva és fruit d'una visita que una delegació de la Xarxa d'Economia Solidària (XES) va fer

el passat mes de març a Mondragon. Precisament aquí, fa 50 anys, el primer taller del que avui és el grup empresarial més gran del País Basc va començar a produir estufes i cuines de petroli.

Quines són les bases de la participació democràtica a la cooperativa i la relació entre el Consell Rector i el Consell Social?

La meitat dels membres del Consell Rector els proposa el Consell Social, i l'altra meitat correspon al mateix Consell Rector. Després, l'assemblea els escull. En canvi, els membres del Consell Social s'escullen per circumscripcions,

és a dir, es divideixen les àrees de treball i les persones que treballen en cada àrea elegeixen un representant. D'aquesta manera, hi ha representat el conjunt de la cooperativa. Més o menys, la proporció és d'un vocal per cada 30 socis. Al capdavant, el Consell Social és un òrgan de representació dels socis, mentre que el Consell Rector és un òrgan d'administració. El Consell Rector nomena el director general, i aquest crea el seu propi equip de direcció, que ha de ser aprovat pel Consell Rector.

Podries explicar com es gestiona la participació dins de la cooperativa?

Tot depèn en quin moment agafes la gent. És a dir, en una gran assemblea en què s'han de prendre decisions, si escoltes les intervencions –n'hi sol haver poques–, normalment hi ha una crítica força corrosiva i negativa de la participació i de les decisions que es prenen. Crec que ha estat difícil escoltar versions positives del que fem. Dit això, enguany fa més de sis mesos que fem formació cooperativa en grups de 15 persones, i aquí posem sobre la taula tots els aspectes de la cooperativa: la història, els seus principis bàsics, com hem arribat fins avui, etc. En aquest context, la gent intervé de manera diferent. Plantegem obertament què som, no es tracta de penjar-nos medalles ni tampoc de fuetejar-nos. Llavors, un 75% de la gent reacciona i s'avé a intervenir. És cert que sempre hi haurà un 15% de persones que foten canya, mentre que el 15% restant serien els que s'apunten a un bombardeig, al que faci falta, peti qui peti. La percepció que tinc després d'haver vist 50 fòrums amb grups de 15 persones és més equilibrada. La gent et parla com qualsevol persona del carrer de coses de l'ajuntament i de la comunitat de veïns, això té una lògica tremenda. La diferència és que en aquests grups les coses es diuen de forma pausada, tot i que també hi ha crítica. Però no és el mateix que la crítica corrosiva, que no construeix ni ajuda, i encara crema més el que hi ha. També

penso que a vegades no valorem prou el que tenim, hi ha persones que vénen de societats anònimes i ens diuen: “us queixeu per vici, no sabeu què és treballar!”. D'altra banda, hi ha persones de la nostra organització que es queixen que no les escolten i, segurament, també tenen la seva part de raó.

“A vegades no valorem prou el que tenim, hi ha persones que vénen de societats anònimes i ens diuen: ‘us queixeu per vici, no sabeu què és treballar!’”

Es poden trobar fórmules perquè tothom es pugui expressar?

Sí, el problema és que costa acabar-la d'encertar. Per exemple, fa dos anys, en un moment de crisi dur, vam haver de plantejar un descens de les bestretes laborals del 8%, la baixada més gran de la història de la cooperativa. Automàticament, l'assemblea va fer que tiréssim enrere la gestió de l'any anterior, el pla de gestió de l'any vigent i qualsevol altra cosa que plantegéssim, ens van dir “no” a tot i, a més, amb xiulets, aplaudiments i de tot. Crec que això responia a la situació d'enrabiada, fruit de la crisi i la desocupació. Doncs bé, al cap de 15 dies vam convocar una assemblea extraordinària per mostrar el nostre punt de vista. Ens agradés o no, la situació era aquesta, i vam dir que prendríem les mateixes mesures. Ningú no ens va dir ni una única cosa concreta que s'hagués de canviar del pla de gestió per fer que les coses anessin millor, tot i que ho havíem preguntat. Per tant, vam dir: o accepteu el pla de gestió o dimitim. Al final, en aquesta segona assemblea el pla de gestió –idèntic al que havíem presentat en

l'assemblea anterior- es va aprovar amb un 70% de suport. La primera sessió va ser com un espai per desfogar-se; és veritat que no solem disposar d'espais per expressar-nos, o bé no els aprofitem bé. Hi ha reaccions de tot tipus; però, en general, després de la primera enrabada, tothom busca formes d'entesa.

D'altra banda, tenim un problema amb la nostra dimensió. Aquests anys, com que hem hagut de prendre decisions difícils, a l'assemblea hi ha assistit més gent del que és normal: hem arribat a ser 1.500 persones. Solem anar a un poliesportiu d'Eskoriatza, però en l'assemblea que he explicat abans estàvem en un frontó de Mondragón. Aquell dia el bar estava obert, i fins i tot hi havia una mena de *gol nord*, de manera que no hi havia les condicions per fer una assemblea. Com que som molt grans, la logística de les assemblees és complicada i, d'altra banda, és pràcticament impossible promoure la participació i la intervenció amb 1.500 persones. Prèviament, fem xerrades preparatòries d'unes 50 persones per facilitar el debat, però no és fàcil. Segurament hem de repensar com canviar algunes coses, ja que fins ara estem sent força convencionals.

Després de tot aquell enrenou, vam crear una comissió mixta formada pel Consell Social, el Consell Rector i el Consell de Direcció per veure què estava provocant aquell malestar i poder canalitzar-lo. I no vam trobar cap voluntari perquè la gent sabia que s'havien de prendre decisions i arribar a acords que no agradarien a tothom.

Com es pot mantenir l'esperit cooperatiu dins d'un procés d'internacionalització?

L'objectiu és estendre aquest esperit a les empreses vinculades, encara que formalment no siguin cooperatives. Com a mínim, els models de gestió i la manera de funcionar han de ser homologables. Si penso com estàvem abans, percebo que a poc a poc avancem tot i que

voldriem que aquest procés fos més ràpid i efectiu, reconeixent que hi ha dificultats i incoherències, començant per les cooperatives d'aquí.

“L'objectiu és estendre l'esperit cooperativista a les empreses vinculades, encara que formalment no siguin cooperatives. Com a mínim, els models de gestió i la manera de funcionar han de ser homologables.”

A Fagor Ederlan hem cooperativitzat quatre plantes íntegres: en primer lloc, una foneria de Mondragon de més de 200 persones que estava a punt de fer fallida: la vam assumir i els treballadors van convertir-se directament en socis. Després, també hem incorporat una planta de 80 persones que era una *joint venture* [aliança d'empreses] amb una multinacional, i ara tots els treballadors són socis. Finalment, també hem absorbit dues foneries de gran calibre a Usurbil i Tafalla. Avui, aquestes dues últimes empreses estan immerses en un procés de cooperativització molt avançat. Crec que en l'àmbit de Mondragon som dels que més hem incidit en en el terreny d'anar incorporant empreses que eren societats anònimes. I no em refereixo a empreses petites, parlo de 700 persones per planta. És veritat que són processos de digestió molt pesada, i si et topes amb una crisi ho pots passar molt malament. De fet, els últims tres anys han estat realment durs.

D'altra banda, al Brasil, amb Lanki i la Universitat de Campiñas, vam analitzar les possi-

bilitats que hi havia de transformar una planta en cooperativa. La realitat legal i legislativa del Brasil actual, però, no permet gaires alegries. Allà entenen les cooperatives de manera molt diferent, crec que les perceben de manera més negativa. La cosa va quedar així, i ara estem intentant que les formes de funcionar del Brasil siguin homologables a les d'aquí, però sense canviar la configuració pròpia de la planta.

*“Com que som molt grans,
la logística és complicada i,
d'altra banda, és pràcticament
impossible promoure la
participació en assemblees de
1.500 persones.”*

Potser no és possible cooperativitzar una planta del Brasil, però quins criteris fixeu per treballar amb les filials de fora?

Enguany hem llançat una directriu per a totes les plantes del grup: es tracta d'uns deu paràmetres per comparar les cooperatives amb les filials. Lliurement, ens hem de comprometre a fer avançar el procés segons les possibilitats que hi hagi en cada cas. Parlem d'aspectes com la participació en el capital, la distribució dels resultats, programes formatius per a les persones i compartir models de gestió. En aquest sentit, els deu paràmetres ens poden indicar en quina mesura el que s'està fent allà s'assembla al que pretenem fer aquí. Cada planta s'ha de comprometre a desenvolupar les mesures que siguin factibles en un període de tres anys, per exemple, i definir quins no es veuen clars per la raó que sigui. Aquesta base mínima compartida ja està establerta i a poc a poc l'anem treballant. És un tema molt

nou; fa temps que hem sortit a l'estranger però aquestes coses tot just les estem posant sobre la taula aquests últims anys.

Durant el procés de cooperativització, com es forma les persones que passaran a ser sòcies?

Hem fet dos tipus de cooperativitzacions. En primer lloc, la integració directa dels treballadors a la nostra cooperativa. Aquesta és la manera més senzilla, l'únic que han de fer és aportar el capital inicial, igual que qualsevol altre soci.

En segon lloc, hi ha una cooperativització més indirecta, tal com mostra el cas de Tafalla. Es tracta d'una empresa de 700 treballadors més llunyana geogràficament. Per això es va proposar una cooperativa mixta, nosaltres hi participem com a cooperativa i ells com a socis treballadors. Primer, vam explicar-los com plantejàvem la cooperativització, quins serien els objectius, com es desenvoluparia el procés i com hi participarien, i quin capital haurien d'aportar. A partir d'aquí els vam demanar què en pensaven mitjançant un referèndum obert, en què el mínim de consens havia de ser del 70-80%. Després d'aprovar-se la constitució, vam configurar la cooperativa, els processos de formació, els estatuts i reglaments. Abans, però, ja havíem aclarit aspectes relacionats amb el procés pel que fa a la participació de la propietat, la presa de decisions i el pes específic del capital.

Com valoreu el treball conjunt que feu amb l'Institut d'Estudis Cooperatius de Mon-dragon, Lanki?

Per a mi, la seva presència ha estat important perquè nosaltres portem la gestió a curt termini de la cooperativa, però no som sociòlegs ni universitaris amb el perfil de les persones de Lanki. No tenim temps de centrar-nos en els aspectes més filosòfics i profunds de la

nostra identitat. La dinàmica del mercat ens arrossega, i Lanki ens ha aportat materials i ha promogut debats i fòrums que ens ajuden a aixecar una mica la vista de l'espiral del dia a dia per poder veure cap a on anem. A l'escola no ens van ensenyar aquestes coses, tot i que els meus pares han treballat tota la vida en cooperatives i les escoles també eren cooperatives. La gran errada que hem comès és que nosaltres mateixos no hem anat transmetent tota aquesta visió. Encara que sigui una mica més tard, acostar-nos a això i que ens ajudin a recuperar una mica aquesta forma de veure les coses és molt enriquidor.

Com veus el paper de transformació social que desenvolupen les cooperatives cap enfora?

Crec que l'objectiu de la transformació social per part de les cooperatives continua essent el

mateix, tot i que avui la societat demana uns canvis diferents dels de fa 50 anys. Després de la guerra civil, feia falta un mínim de benestar perquè la gent pogués fer alguna cosa amb la seva vida i, segurament, avui ens toca fer el contrari: fer règim, viure amb menys i tornar a posar al centre els valors que necessita el món, com ara la sostenibilitat ambiental i social, i aprendre a conviure. Hauríem de promoure la transformació social com a forma de donar resposta als reptes de la societat actual, que són diferents als d'abans, i inculcar aquestes intencions d'acció. Això ens ajudaria molt. Ens centrem massa a tenir, i això provoca que ens barallem massa. Hem de crear persones d'aquest perfil perquè després ajudin a traslladar la nova forma de ser a l'exterior; el món ho necessita.

**La Quiebra del
Capitalismo Global:
2000-2030. Pre-
parándonos para el
comienzo del colapso
de la Civilización
Industrial**

*Ramón Fernández Durán
Libros en Acción, Baladre
y Virus, 2011*

Aquest text sintetitza les principals tesis d'un llibre bastant més ampli en què Ramón Fernández Durán portava treballant els darrers anys i amb el qual s'acomiada, ja que va morir amb la mateixa dignitat com va viure el 10 de maig de 2011, deixant una llarga estela d'amics, admiradors i seguidors de la seva esperança i compromís.

Aquest text culmina el riquíssim llegat polític i ideològic d'una de les persones pioneres de l'ecologisme polític al nostre país, impulsor d'Ecologistes en Acció, enginyer de camins i urbanista, però sobretot militant dels drets humans i de la natura, i una extraordinària bona persona.

El llibre estudia la fallida del capitalisme global com a primer pas de l'enfonsament de la civilització industrial i el previsible col·lapse del sistema urbà-agroindustrial mundial. Hi haurà qui qualifiqui aquesta obra com a pessimista, però en realitat pretén preparar-nos per al començament del col·lapse de la nostra civilització. Un declivi que arribarà com a conseqüència de la crisi global i multidimensional que vivim, caracteritzada pel caos sistèmic, la ruïna ecològica i les guerres pels recursos.

L'inici de la fi de l'energia fòssil és al cor d'aquesta crisi, que comportarà una ruptura històrica total. Tal com escriu: "la transició postfòssil

no és només una qüestió d'esgotament dels combustibles fòssils, sinó que dependrà de l'energia humana, la voluntat política i la lluita social que s'inverteixi en aquesta transició". Apunta igualment que "un règim postfòssil pot arribar a ser tremendament autoritari i implicar una 're-feudalització' de les relacions socials".

Fernández Duran dibuixa, des d'una realitat molt complexa i transitant per terrenys complicats, l'esperança que l'ésser humà arribi a la pau amb el planeta i els seus congèneres, i amb aquesta finalitat aporta reflexions i idees per construir un altre món a partir de les ruïnes d'aquest.

En definitiva, un llibre necessari per tal que col·lectivament puguem ser capaços de construir el nostre futur de la millor manera possible i des de l'ètica de la igualtat i el respecte a la natura.

Construir comunidad

Marià Moreno i
Francisco Giménez Plano

LID Editorial
Empresarial, SL. 2011

Les empreses no seran capaces de superar amb èxit els reptes que han d'afrontar en aquest segle XXI si no es configuren com a comunitats humanes. Aquesta és la tesi de *Construir comunidad*, un llibre escrit per Francisco Giménez Plano i Marià Moreno. Es tracta d'un text amè i suggeridor, que entronca de ple en la tradició humanista de l'empresa, i que pot proporcionar als cooperativistes noves pistes per reforçar la gestió cooperativa de les seves empreses.

Indigneu-vos!

Stéphane Hessel

Ed. Destino Català-
L'Àncora, 2011

Llibret que passarà a la història, potser no tant pel que diu, com per ser un dels catalitzadors del moviment dels indignats a l'Estat espanyol i altres racons del món. Volgudament pamfletari, Stéphane Hessel, que fou membre de la Resistència francesa, i que és l'únic redactor encara viu de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, als seus noranta-tres anys ens recorda les raons per indignar-nos davant les injustícies socials que aquesta crisi aguditza, i ens adverteix que "la pitjor actitud és la indiferència". Afortunadament, cada vegada més gent li estem fent cas.

**Les cooperatives
obreres de Sants.
Autogestió proletària
en un barri de
Barcelona
(1870-1939)**

Marc Dalmau i Ivan Miró

La Ciutat Invisible,
Barcelona, 2010

Democracia radical

Ángel Calle Collado (ed.)

Ed. Icaria, Barcelona,
2011

**Sectores de la Nueva
Economía 20+20.
Economía Abierta**

Diversos autors

Escola d'Organització
Industrial, 2010

Recerca sobre les cooperatives obreres, de consum i de producció, que van proliferar a Sants igual que a altres barris proletaris de Barcelona. El llibre ens mostra com a través de la cooperació, la solidaritat i el suport mutu, el moviment obrer santsenc va bastir una economia cooperativa entre finals de segle XIX i primer terç del XX, la qual, si no hagués estat tallada de soca-rel per l'aixecament feixista de 1936, potser hauria desembocat en un nou sistema de democràcia econòmica.

Vivim en uns moments en què és primordial revisar el que entenem i el que practiquem amb el nom de “democràcia”. Aquest llibre, format per una dotzena d'articles d'autors com Carlos Taibo, Mayo Fuster, Montserrat Galceran i Àngel Calle, explora l'emergència de diverses iniciatives de cooperació social per satisfer les nostres necessitats bàsiques, les quals apunten cap a una democràcia construïda “des de baix”, en què el govern l'exerceix efectivament la ciutadania. És allò que alguns anomenen “democràcia radical”.

Llibre digital editat per l'EOI (Escola d'Organització Industrial) del Ministeri d'Indústria, i realitzat per un grup de consultors que rastregen el que interpreten com un model emergent d'empresa, que anomenen “empresa oberta”. L'empresa oberta seria aquella que té com a eix la persona i es construeix amb la participació activa dels agents que conformen el seu entorn, entre els quals distribueix el poder (plurarquia) i amb els que crea, mitjançant la interacció física i virtual, intel·ligència col·lectiva a fi de resoldre necessitats humanes. L'obra analitza l'experiència de 20 empreses obertes (Platoniq, Maier Technology Centre, Sociedad de las Indias Electrónicas, Tourism Revolution Ecosystem, Koopera, Caja de Ahorros de Navarra, Cluster de Turismo de Canarias...), cooperatives algunes.

Podeu descarregar-vos-el a: <http://www.eoi.es/blogs/20abierta/estudio-economia-abierta-2020-eoi/>

<http://informacooperativa.blogspot.com/>

Bloc del cooperativisme de treball i l'economia social andalusa, actualitzat diàriament amb una desena de notícies i alguns articles d'opinió, molts de referits a la realitat d'Andalusia però d'altres també sobre temes cooperativistes d'abast general.

<http://www.tercersector.cat/>

Notícies d'actualitat sobre les entitats del Tercer Sector Social i les situacions de vulnerabilitat social que atenen: vellesa, discapacitat, infància amb risc... Hi trobareu també les seccions de publicacions, agenda, actes, servei de premsa i butlletí, a més de presentacions en vídeo i del manifest "Ni un pas enrere", en contra de les retallades en polítiques socials de la Generalitat de Catalunya i altres administracions. El web l'edita la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, formada per una trentena de federacions i agrupacions d'entitats, entre aquestes Empresa Social - Cooperatives d'atenció a les persones, vinculada a la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.

<http://www.ahotskooperatibista.org>

Web i bloc d'Ahots, un grup de cooperativistes de Mondragon, una part procedent dels antics grups d'oposició a la línia oficial del moviment cooperatiu mondragonià, que van aparèixer als anys 70, i l'altra de persones que han ingressat com a sòcies a partir dels anys 90. En el "Qui som" del seu web podem llegir: "Som cooperativistes preocupats des de fa molts anys pel que passa a les nostres cooperatives pel que fa a les nostres condicions laborals, al funcionament de la democràcia cooperativista, al comportament de les cooperatives amb el seu entorn, al tracte que es dóna a la gent treballadora no cooperativista i, més recentment, a l'expansió que està tenint el moviment cooperatiu al qual pertanyem en el marc de la globalització capitalista". Desenvolupen els seus punts de vista en la seva revista, que ja porta 28 números i us podeu descarregar.

nexe BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Dades personals

Nom i cognoms

Adreça Tel. (....)

PoblacióDP A/e

Subscripció: 12 euros (4 números, 2 anys)

Domiciliació bancària

Nom del/de la titular

Població

Entitat	Oficina	Control	Núm. de compte
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Us prego que, fins a nova ordre, carregueu al c/c o llibreta indicada els rebuts que us presentarà nexe en concepte de subscripció.

Signatura

Envia'ns una fotocòpia d'aquesta butlleta a nexe, carrer Premià, 15, 1r, 08014 Barcelona o bé per fax: (93) 302 18 85

Els llibres XES de l'economia solidària

La **Xarxa d'Economia Solidària** i les editorials **Icaria** de Barcelona i **Nordan comunidad** de Montevideo tenen un acord per publicar llibres sobre l'economia social i solidària. Són llibres per reflexionar i crear eines d'evolució des d'una economia que té com a valor central el treball humà, una nova forma de produir, consumir i distribuir que es proposa com a alternativa per a la satisfacció de les necessitats individuals i globals. La Xarxa d'Economia Solidària coordina, conjuntament amb les dues editorials, autors, títols i difusió. Icaria i Nordan s'encarreguen de l'edició i la distribució.

Llibres publicats

Reconsiderar la riqueza y el empleo. Patrick Viveret i Equipo Promocions

Humanizar lo infrahumano. Marcos Arruda

La dimensión cooperativa. Jordi Garcia, Jordi Via i Lluís M. Xirinacs

Economía solidària, de l'obsessió pel lucre a la redistribució amb equitat. Catherine Galaz i Rodrigo Prieto. I Premi Abacus

Praxis de la esperanza. Educación, empleo y economía social. Daniel Jover

¡Participación! Caja de herramientas para la economía solidaria.

Revista *Illacrua*

La dimensión perdida. Manfred Max-Neef

Crisis capitalista y economía solidaria. J-L. Laville i J. Garcia Jané

Hacer real lo posible. Marcos Arruda

xarxaecosol.org

Nordan Comunidad

Icaria Antrazyt

nexe

quaderns d'autogestió i economia cooperativa

Quatre últims números publicats

Núm. 24

Luis Razeto. *Crisi, mercat i una "altra economia"*. Jordi Garcia Jané. *Com aprofundir la participació en les cooperatives de treball: 6 propostes i un requisit*. Martina Marcet Fuentes. *Discursos i pràctiques: la dimensió dels valors de la intercooperació*. Perfecto Alonso. *Novetats en la regulació de les cooperatives*. Antonia de Vita. *En el moviment de cooperar i emprendre: experiències italianes d'empreses socials*. Enric Tello i Jordi Via. *Repensar alternatives a la crisi*. Daniel Jover. *Entrevista a Toni Comín*.

Núm. 25

Paulo Lisandro Amaral Marques. *L'economia solidària com a nou moviment social contemporani*. Maria Pilar Alguacil Mari. *Tendències en el tractament fiscal de les cooperatives*. Patrick Viveret. *Una aliança cívica per a la humanitat?*. Diversos autors. *Debat sobre el marc regulador del cooperativisme*. Jordi Garcia Jané. *Entrevista a Joseba Azkarraga Etxagibel*. Carles Masià. *Entrevista a Santiago Niño Becerra*.

Núm. 26

Ivan Miró i Acedo. *El quart impuls [Cooperativisme_Treball immaterial_Creativitat_Territori]*. Jordi Garcia Jané. *Educar en ètica cooperativa*. Pere Pugès i Dorca. *Una nova cultura de l'habitatge*. Le Labo. *50 propostes per canviar de rumb*. L'Apòstrof. *La gestió a les cooperatives de treball*. Jordi Garcia Jané. *Peru Sasia: la banca que ve*.

Núm. 27

Enrique del Río. *La importància de comptar amb els immigrants dins el cooperativisme i l'economia solidària*. Erik Olin Wright. *Cooperatives de treball: un nínxol en el capitalisme o un camí més enllà?* Jordi Garcia Jané. *Cooperatives que es reproduïxen*. Marguerite Mendell. *La coproducció de polítiques socials al Quebec: el cas de l'economia social*. Daniel Jover. *Per l'economia cooperativa i la sobirania alimentària: la Plataforma Rural*. L'Apòstrof. Michel Dupoirieux: *"L'objectiu és crear una comunitat d'emprenedors socials"*.

Podeu demanar números endarrerits al tel. 93 318 81 62, seira@fundacioseira.coop
Edita: Fundació Seira i Confederació de Cooperatives de Catalunya

MANIFEST DEMOCRÀCIA REAL JA!

Som persones normals i corrents [...]. Uns ens considerem més progressistes, d'altres més conservadors [...]. Però tots estem amoïnats i indignats pel panorama polític, econòmic i social que veiem al nostre voltant [...].

Aquesta situació ens fa mal a tots cada dia. Però si tots ens unim, podem canviar-la. És el moment de moure's i de construir una societat millor. És per això que declarem fermament el següent:

- Les prioritats de la societat han de ser la igualtat, el progrés, la solidaritat, el lliure accés a la cultura, la sostenibilitat ecològica i el desenvolupament, el benestar i la felicitat de les persones.
- Hi ha uns drets bàsics que haurien de ser coberts en aquestes societats: el dret a l'habitatge, al treball, a la cultura, a la salut, a l'educació, a la participació política, al lliure desenvolupament personal i el dret al consum dels béns necessaris per a una vida sana i feliç.
- El funcionament actual del sistema econòmic i de govern no atén aquestes prioritats i és un obstacle per al progrés de la humanitat.
- [...]
- L'ansia i acumulació de poder en un grup reduït produeix desigualtat, crispació i injustícia. Això porta a la violència, que rebutgem. L'obsolet i antinatural model econòmic vigent bloqueja la maquinària social en una espiral que es consumeix a ella mateixa enriquint uns pocs i abocant a la pobresa i escassetat a la resta, fins al col·lapse.
- La voluntat del sistema és l'acumulació de diners, premiant-la per sobre de l'eficàcia i el benestar de la societat, malbaratant recursos, destruint el planeta, generant atur i consumidors infeliços.
- [...]
- És necessària una revolució ètica. Hem posat els diners per sobre de l'ésser humà i hem de posar-lo al nostre servei. Som persones, no productes de mercat. No sóc només el que compro, sinó que també importa per què ho compro i a qui li compro.

Per tot això estic indignat.

Jo puc canviar-ho.

Jo puc ajudar.

Sé que junts podrem.

Surt amb nosaltres. És el teu dret.